DE VAL
DOOR
HET IJS.

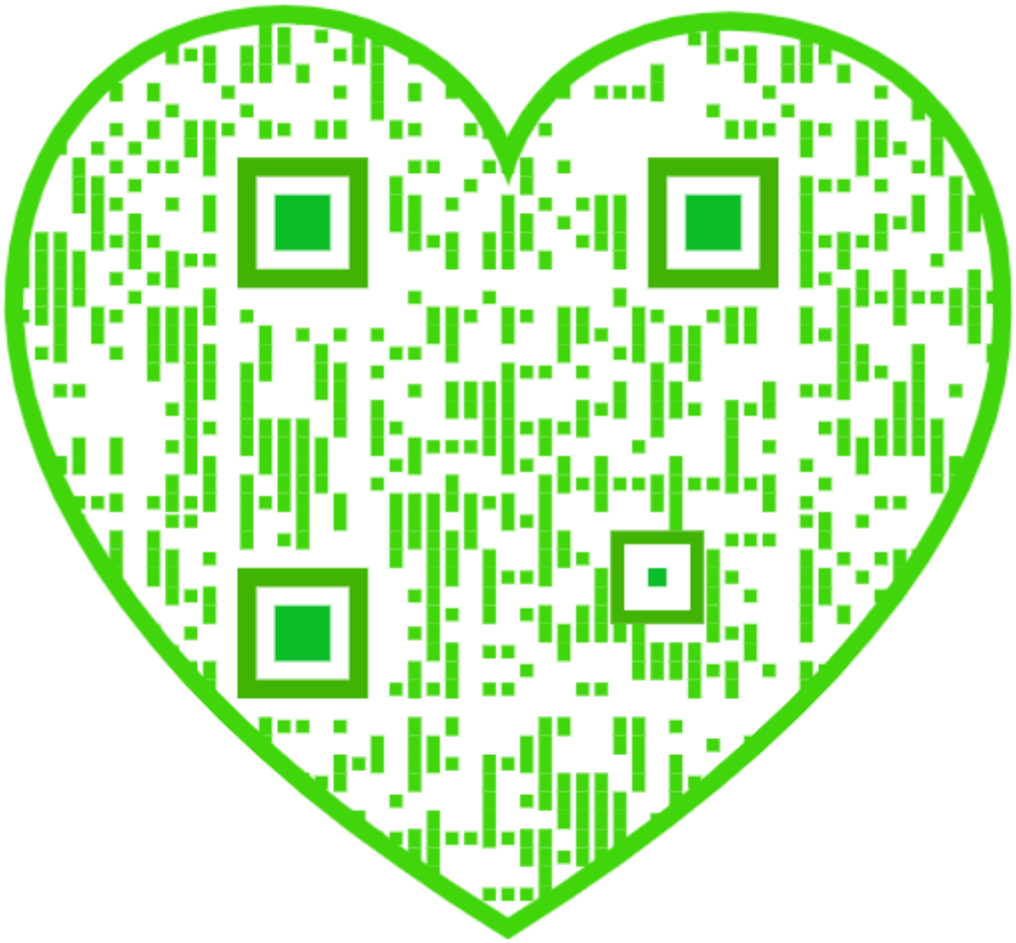

215
L

'7g= 6410
OK
Schrift. v

P FISCHER
BOOKSELLER
LEYDEN

DE VAL DOOR HET IJS.

EEN VERHAAL

VOOR DE

JEUGD.

DOOR DEN SCHRIJVER VAN:

Het Uithangbord, Wilhelm de Vondeling, enz.

Met Platen.

Te Haarlem, bij
J. B. VAN LOGHEM, JUNIOR.

INHOUD.

Eerste Hoofdstuk.

ONGELUK OF REIS . . . . . Bladz. 1.

Tweede Hoofdstuk.

WIE ZIJN DE WANDELAARS? . . . —— 9.

Derde Hoofdstuk.

DE TROUWELOOZE . . . . . —— 22.

Vierde Hoofdstuk.

GOED EN KWAAD ONDER ÉÉN DAK. —— 37.

Vijfde Hoofdstuk.

HET LAND IS WEDER DROOG . . . —— 45.

Zesde Hoofdstuk.

LOUIS CLAREAU . . . . . —— 53.

LEESZAAL MAATSCHAPPIJ ... BIBLIOTHEEK

Zevende Hoofdstuk.

DOOD VAN DEN RIJKEN VREEMDE. Bladz. 58.

Achtste Hoofdstuk.

DE VERDICHTE NAAM . . . . . —— 65.

Negende Hoofdstuk.

HET BELANGRIJKE GESCHRIFT . . . —— 72.

Tiende Hoofdstuk.

NOODLOTTIGE STANDVERWISSELING. —— 83.

Elfde Hoofdstuk.

VERGELDT KWAAD MET GOED . . —— 88.

Twaalfde Hoofdstuk.

BESLUIT . . . . . —— 98.

DRUKFOUTEN.

Bladz. 2 regel 1 en 2 *staat:* bescherm-schermster, *lees:* beschermster,

—— 22 —— 14 *staat:* »ja EWAARD!" *lees:* »ja FRITS!"

—— 81 —— 22 —— een' geruimen *lees:* een geruime

EERSTE HOOFDSTUK.

ONGELUK OP REIS.

„Is het nog ver weg, grootmoeder?" — vroeg een achtjarig knaapje met eene van koude bevende stem, aan eene oude, in lompen gehulde vrouw, aan wier hand geleid, hij reeds een heel eind wegs had afgelegd.

„Ik wenschte zoo hartelijk als gij, mijn beste FRITS," was het antwoord der goede oude, „dat wij de groote stad reeds bereikt hadden. Moed gehouden maar! Ziet gij in de verte nog geene torens boven de boomen uitsteken? Doch mogelijk zijn zij nog niet zigtbaar. Mij vergunnen mijne oude oogen het in het geheel niet, zo te onderscheiden."

„Ja grootmoê, daar," riep het knaapje thans, en strekte onwillekeurig het regterhandje naar den gezigteinder uit, als dacht hij niet aan het

door ouderdom verzwakte gezigt zijner beschermschermster, „daar geloof ik, dat ik torens zie, maar o, nog niet veel grooter dan mijn pink."

— „Zij zullen wel spoedig grooter worden, mijn jongen! daar moeten wij heên. In die stad woont een rijke man, die beloofd heeft voor u te zullen zorgen, als uw lieve vader eens kwam te sterven. Gij weet immers nog wel FRITS, wat vader u gezegd heeft, toen gij schreijend aan zijn bed stond."

— „Ja, vader ging naar onzen lieven Heer," antwoordde het kind snikkende, „maar ik kon niet meêgaan met vader. Als vader dood was, moest ik met u meê gaan."

— „Niet huilen, lieve FRITS! gij weet wel, dat vader u zoo dikwijls verteld heeft, hoe goed onze lieve Heer is, en dat die ook voor u zou zorgen."

— „Maar ik word zoo moê"....

— „Nog een klein eindje. Worden de torens al niet grooter? Zie eens, wat is de lucht mooi blaauw! Daar woont nu vader bij onzen lieven Heer. Onze lieve Heer ziet ons hier wel loopen. En als gij nu een zoete jongen zijt en een braaf mensch wordt, dan komt gij ook daar in dien schoonen Hemel bij onzen lieven Heer en bij vader. Maar dan moet gij ook gaarne doen, wat vader gezegd heeft.

„Gij hebt het zeker wel onthouden: wij moesten

naar die stad gaan bij uwen voogd, want zoo moet gij dien rijken heer noemen, en dan moest ik hem het kleine kistje geven, dat in onzen reiszak is, dien ik op mijn' rug draag. Uw voogd zal dan wel zeggen, wat wij verder doen moetên. Dus nu maar moedig voortgewandeld." De arme kleine, door deze bemoedigende woorden een weinig opgebeurd, sloeg thans de nog vochtige oogjes met een glimlachje naar den effen blaauwen Hemel. Grootmoeder had hem toch gezegd: onze lieve Heer zag hem, en vader was bij onzen lieven Heer, dat maakte hem blijde. Zijn hartje sloeg geruster, en hij voelde minder dat zijne beenen moede werden. Zwijgend hadden onze wandelaars nu een' tijd lang hunnen weg vervolgd, toen het jongske eensklaps stil stond, en zijne grootmoeder bij de hand schuddende, uitriep: „daar komt een man met een' grooten hond aan!"

Reeds kwam het beest in draf op hen aanzetten, waardoor de man, wien de hond toebehoorde, ook onze wandelaars bemerkte! „Hier Nero! Hier!" riep hij terstond, waarop de groote hond met den staart tusschen de beenen dadelijk aan zijns meesters zijde was. De aankomende was een man, in een' korten blaauwen kiel en eene reeds vaal gesleten fluweelen broek gehuld, welke laatste gedeeltelijk door een paar groote laarzen bedekt was. Eene bonten pet met zijkleppen, die tot

wering der koude over zijne ooren waren getrokken, voltooide zijne kleeding. Aan twee breede riemen droeg hij op den rug een schijnbaar zwaar pak. Met de eene hand leunde de man op een' dikken knoestigen stok, terwijl eene groote duitsche pijp, met zilveren beslag, door de andere ondersteund werd. Kortom, geheel zijn uiterlijk deed hem als een reizend koopman kennen, dat zich ook weldra bevestigde.

„Goeden dag, vrouwtje," was zijn vriendelijke groet, toen hij de bejaarde vrouw met haren kleinzoon was genaderd, „goeden dag, waar gaat dat zoo heen?"

„Ik moet met dit jongske naar gindsche stad, mijn vriend; maar ik wenschte om hem wel, dat wij er reeds waren, want de weg valt ons lang, en het loopen door die gulle sneeuw is zeer vermoeijend."

— „Ja, ja, dat wordt het vooral, als men een weinig op jaren komt en die zaken niet gewoon is. Een koopman, zoo als ik, heeft daar geen hinder van; ik loop bijna alle dagen door weer en wind, en weet van vermoeijenis weinig af."

— „Maar met zoo'n zwaar pak op den rug moet men toch wel moê worden," merkte de kleine FREDERIK aan.

— „Och neen, knaapje! Ook dit is gewoonte, en die maakt de zwaarste pakken ligt, zoodat ik van mijne vracht niet meer gevoel, dan deze oude

vrouw van haren reiszak. Maar zeg eens moedertje, welken weg denkt gij in te slaan om het spoedigst A*** te bereiken?"

— „Wel, mij dunkt, regt uit, langs den houtzaagmolen. Of weet gij mogelijk een korter pad?"

— „Zeker weet ik dat," hernam de koopman. „De weg, langs welken ik gekomen ben, is wel een half uur korter dan dien gij daar noemt."

— „Gaan wij dien korten weg, grootmoê?" viel thans FRITS in de rede, en de vriendelijke koopman vervolgde: „hoor, nog een kwartieruurs verder, daar zult gij aan uwe linkerhand heel veel land zien, dat in het najaar door het water overstroomd is, hetwelk thans eene groote ijsvlakte uitmaakt. Gij kunt gerust over dat verdronken land heengaan, en dan maar regt op de stad aan: zulks doet u een half uur uitwinnen."

„Hartelijk dank, goede vriend!" antwoordde de grootmoeder, „wij zullen uwen vriendelijken raad opvolgen. Maar het is te koud om hier langer stil te staan, zijt dus gegroet. God zegene u!"

„Dat wensch ik u ook, vrouw, sprak de koopman, leef gelukkig! — Kom, Nero! volg den baas!"

Vrolijk en opgeruimd vervolgden onze voetgangers thans hun pad. De vriendelijke raad van den kramer had hun nieuwen moed geschonken. Nog weinige oogenblikken, en reeds waren zij op de bedoelde uitgestrekte vlakte.

„Ha!" riep FREDERIK uit, „nu worden de torens al grooter; zullen wij er nu niet spoedig wezen, grootmoê?" — „Ja, mijn jongen, dat willen wij hopen, want aan de zon te zien, zou ik wel zeggen, dat het niet vroeg meer is, en ik had niet gaarne dat de duisternis ons overviel. Daarom zoo vlug mogelijk geloopen, FRITS!"

Beiden gingen nu, zoo veel hunne jaren dit toeliefen, met een' verhaasten tred voort. De ganschе ijsvlakte was met een schoon wit kleed bedekt. Alleen de in de sneeuw gedrukte voetstappen des koopmans hadden een twijfelachtig pad gevormd; anders waren er geene sporen van een menschelijk wezen in de effen gevallen sneeuw zigtbaar. Intusschen viel de weg de oude vrouw langer, dan zij verwacht had. Reeds daalde de zon meer in het westen neder, terwijl de laatste zwakke stralen, waarmede zij den dag vaarwel zeide, een' schoonen rooden gloed over de ganschе sneeuwvlakte wierpen; dit fraaije schouwspel deed de oogen van den vermoeiden FREDERIK weder een weinig glinsteren, tot dat de zon eindelijk geheel onder was. De lucht werd nu nog fijner en kouder, en de schemering ving aan.

Dit laatste had weldra noodlottige gevolgen. Stilzwijgend voortgaande, hadden onze wandelaars ongemerkt het spoor van den vreemden koopman verloren, en liepen maar regtuit op de voor hen liggende stad aan. Daar begon eensklaps het ijs

onder hunne voeten en rondom hen te kraken, en.... nog even heeft de kleine FRITS den tijd zijne grootmoeder verschrikt bij de hand te grijpen, toen de bedriegelijke vlakte onder hem en zijne getrouwe geleidster wegzonk, en beiden in het ijskoude water lagen. Zoo als de koopman echter reeds gezegd had, het was slechts verdronken land, en toen de ongelukkige reizenden elkander dus weder overeind geholpen hadden, stonden beiden tot aan de knieën in het water. De zaak was nu maar om er weder uit te komen; doch dit ging zoo gemakkelijk niet, want naauwelijks zette de oude vrouw den wankelenden voet op de broze ijskorst, of deze brak op nieuw, en telkens weder, af. Eindelijk na lang tobben, trof men een punt, waar het land hooger was, en het ijs dus bijna op den grond rustte, en hierdoor geholpen, konden zij hunnen weg, hoezeer niet zonder vrees voor nieuwe onheilen, vervolgen. Hun toestand was echter veel verergerd: het water droop hun uit de kleederen, zij ridden van schrik en koude, en toch wisten zij niet, hoe heel groot het ongeluk eigenlijk voor hen was. In den val was namelijk de reiszak uit de handen der oude vrouw onglipt, en, zonder dat zij zulks door den schrik bemerkt had, onder het ijs gemakt. Zij, slechts voor de veiligheid van haren lieveling bedacht, ontdekte het gemis niet voor dat zij weder op weg waren, en nu was er niets meer

aan te doen. Wel keerden zij nog eenmaal naar de plaats van het ongeluk terug, maar alle zoeken was vruchteloos. Ook durfden zij zich niet te digt bij de noodlottige opening wagen, uit vrees voor nieuwe onheilen, terwijl de schemering, hoe langer zoo meer toenemende, hun weldra slechts het door de wak te voorschijn komende water deed onderkennen.

Nat en koud als zij waren, vervolgden de beroofden hun moeijelijk pad; de oude vrouw jammerende over haar verlies, want ofschoon zij wel wist, dat de zak geene geldswaarde bevatte, — daartoe toch was FREDERIKS vader te arm gestorven, — zoo had deze laatste haar echter in hun beider belang, bijzonder aanbevolen, eene kleine blikken doos met papieren, in den zak geborgen, aan den voogd van FREDERIK te overhandigen. „De goede God heeft het zoo gewild!" zuchtte zij eindelijk. „Kom FRITS, kom jongen, daar zie ik reeds het licht aan de stadspoort."

TWEEDE HOOFDSTUK.

WIE ZIJN DE WANDELAARS?

Voor wij ons verhaal vervolgen, willen wij onzen jeugdigen lezers en lezeressen eerst eens vertellen, wie eigenlijk de wandelaars zijn. In het kleine stadje G.*** woonde, vele jaren voor het in het eerste Hoofdstuk verhaalde, een koopman in manufacturen, BORKAMP genaamd, die door eenige wel geslaagde handelsondernemingen een tamelijk groot vermogen had verkregen. Deze man bezat twee zonen: EDUARD, de oudste, een braaf en deugdzaam jongeling, werd in het vak zijns vaders opgeleid; met den grootsten lust en ijver hielp hij dezen in zijnen drukken arbeid, en wist tevens door zijn gehoorzaam gedrag, door zijn vrolijk en opgeruimd gemoed, *hem* het leven aangenaam te maken, aan wien hij het leven ver-

schuldigd was. Maar ach, het genoegen, dat de brave BORKAMP van zijnen vromen EDUARD smaakte, kon niet opwegen tegen het verdriet, dat hij van FERDINAND moest ondervinden. Deze, in de naburige Akademiestad voor Advokaat studerende, was in zijn karakter en in zijn gedrag ganschelijk het tegenovergestelde van zijnen broeder. Lui en verkwistend, vorderde hij in zijne studien niets, maar bleef, hoezeer in jaren toenemende, steeds dezelfde weetniet; door zijn ruw en losbandig gedrag was hij bij elk in de stad bekend, en werd door alle brave en weldenkende menschen met minachting, zoo niet met verachting, behandeld. Alleen zij, die hem hunnen vriend noemden, die hem door hun voorbeeld voornamelijk tot het kwade gebragt hadden, dagelijks deel namen aan zijne buitensporigheden, roemden hem omdat hij bijna de schandelijkste onder hen was, en vooral, — wie uwer gruwt er niet van? — omdat hij zijnen ouden vader op de sluwste wijze wist te bedriegen en hem geld af te persen, tot dekking zijner tallooze uitspattingen. En hoe ook BORKAMP, door vriendelijke toespraken, door tranen, smeekingen en gebeden, of door bedreigingen en harde woorden, hem trachtte terug te brengen van zijnen dwaalweg, dit alles was te vergeefs en zonder invloed op het verstokte hart van den snooden zoon. Toonde hij al eens berouw, het was altijd slechts voor

een' korten tijd, en weldra ving het oude gedrag telkens erger dan te voren aan.

Verwondert het u, lieve vrienden en vriendinnen, dat zulks over het leven van den ongelukkigen vader dikwijls eene diepe neerslagtigheid verspreidde. Stil en somber vernam hij bijna dagelijks uit de naburige plaats de klagten over zijnen zoon. Hij had alles tot zijne verbetering beproefd: langen tijd had het vaderhart moed gehouden, maar thans moest het wel wanhopen aan FERDINANDS behoud. Alle hoop was vervlogen, en mogt de brave EDUARD door zijn uitmuntend gedrag den vader al eens opbeuren en vertroosten, het aanhoudende verdriet tastte toch BORKAMPS gezondheid eindelijk aan, en was oorzaak dat het ziekbed weldra zijn deel werd!

O! had FERDINAND nu nog zijn gedrag veranderd, nu nog den kranken vader, terwijl deze op zijn smartelijk leger lag uitgestrekt, met een berouwvol hart om vergeving gesmeekt. Maar neen! hij bleef volharden in zijne boosheid. Na verloop van weinige maanden, aan eene sleepende ziekte doorgeworsteld, namen des koopmans krachten zigtbaar af, en weldra voelde hij zijn einde naderen. Stervend zegende hij den zoon, die de hulp en troost zijns ouderdoms was geweest, vermanende hem vroom en goed te blijven, en eindigde zijn leven dat rijk in kommervolle dagen was geweest met de bede op de stervende lippen:

„Heere God! wees met mijnen ongelukkigen FERDINAND, moge hij zich verbeteren voor het te laat zij!"

De Student vernam de dood zijns vaders met koelheid. Zijne geldelooze gezellen durfden het een geluk voor hem te noemen, daar hij nu geheel vrij kon handelen, en ook, — als zijnde met zijnen broeder de eenige erfgenamen van de nalatenschap des ouden mans — een aardig sommetje gelds in handen kreeg. Het vermogen werd onder beiden verdeeld, en bedroeg een niet onaanzienlijk kapitaal. De jonge losbol voelde zich nu gelukkiger dan ooit: met verdubbelde woede ging hij voort met spelen en zwendelen, terwijl zijn broeder het verkregene vermogen aanwendde om de zaak zijns overleden vaders meer en meer uit te breiden. Doch een losbandig leven, lezers! in spel en roes doorgebragt, verteert, behalve dat het ligchaam en geest ondermijnt, ook binnen weinig tijds de grootste rijkdommen. Dit ondervond FERDINAND weldra. Nog slechts weinige maanden had hij zijn erfdeel in handen, of reeds was het op een gering overschot na, geheel doorgebragt; en nu ging het hem als den verloren Zoon. Zijne zoogenaamde vrienden lieten hem allengs aan zijn rampzalig lot over, en hielden hunne deuren voor hem gesloten. Wat restte hem thans? Wat zou hij aanvangen? Zijne stadgenooten zagen met verachting op hem neder.

Medelijden verdiende zijn lot, want zoo iemand, dan was FERDINAND BORKAMP ongelukkig, maar wie zou den dwazen doorbrenger ondersteuning geven? Niet meer door aanhoudend schijngenot bedwelmd, begon ook spoedig het geweten te ontwaken, dat slechts insluimert, kinderen! om daarna des te vreeselijker wakker te worden!....

FERDINAND was het, als zag hij zijnen ouden vader voor zich staan, hem toeroepende: „NAND! NAND! Gij hebt mij vele bittere tranen en droevige dagen veroorzaakt; gij hebt mijn leven treurig gemaakt en uws vaders dood verhaast; voor mijne smeekingen en gebeden hebt gij uwe ooren moedwillig gesloten! Thans, nu gij zoudt willen hooren, is het te laat!".....

Gij, die dit boekje leest, hebt gij ook wel eens misdreven, hebt gij ook wel eens de verwijtende stem van uw geweten gehoord? En hoe waart gij dan te moede? kom er eens rond voor uit: angstig en verlegen, niet waar? Waar gij ook gingt en wat gij ook deedt, die onrust bleef u bij en vervolgde en kwelde u. Verbeeldt u dan, nu eens, wat FERDINAND wel moest gevoelen, die zoo zwaar en langdurig had misdreven! Doch gij kondt uwe schuld nog voor liefderijke ouders en onderwijzers belijden, en uit hunnen mond vergeving hooren spreken. — Voor FERDINAND was slechts het graf zijns vaders daar, waarop hij weenende kon nederknielen, maar niet de stem

zijns vaders hooren; en — ja! dat kon hij ook nog, hij kon God om vergeving bidden, en door zijn gedrag dan toonen, dat zijn berouw opregt was! Men had FERDINAND om zijn slecht gedrag de Hoogeschool ontzegd; geld bezat hij niet meer, hij had niets meer op de wereld dan zijn' eenigen broeder EDUARD.

Tot dezen dus zijne toevlugt te nemen, was het laatste dat hij doen kon. „Maar zal EDUARD mij willen kennen?" sprak hij bij zich zelven. „Zal hij mijn berouw als opregt beschouwen, en mij niet veeleer van zich wijzen?" Eindelijk dreef de armoede FERDINAND tot het bezoeken zijns broeders te besluiten.

Ernstig en met langzame schreden naderde hij de woning van EDUARD, de woning, waar ook hij eenmaal gelukkige dagen had doorgebragt, die zijner onschuldvolle jeugd. Het was hem als zag elk, dien hij ontmoette, hem aan, en als of alle menschen wisten, wie hij was, en wat hij ging doen. Daar stond hij voor de ouderlijke woning: hoe veelerlei aandoenlijke herinneringen bewogen hem. Hoe had hij weinige maanden geleden, deze zelfde woning verlaten, zijns vaders vermaningen en smeekingen bespottende, en lagchende met zijne tranen. Na dien tijd was hij niet wedergekeerd onder het ouderlijke dak, niettegenstaande zijn broeder hem had geschreven hun' stervenden vader te bezoeken. Ook daarmede had hij gelagchen.... nu woonde de godvreezende BORKAMP daar niet meer! Mannen, in lange, zwarte kleederen hadden zijn lijk uit de woning weggenomen, hij rustte thans in het zwijgende graf. Wat hadde de ongelukkige FERDINAND niet gegeven, als hij nu naar binnen had kunnen snellen, met tranen van opregt berouw de knieën zijns ouden vaders had mogen omvatten, en — even als de Verloren Zoon uit het Heilig Bijbelboek — hem toeroepen: „Vader! Vader! Ik heb gezondigd tegen den Hemel en voor u!".... Het was te laat! zijn eenige troost was deze: hij wist van zijnen braven broeder, dat zijn geliefde vader nog stervende voor hem gebeden had.

Eindelijk overwon FERDINAND zijn gevoel, stapte de woning binnen, en stond weldra voor zijnen broeder. Ook deze was ontroerd, zoo plotseling FERDINAND voor zich te zien.

De beide zonen van BORKAMP stonden eene poos zwijgend tegen over elkander.

„Ik moet van hier — uit het land, — ver van hier." Deze met moeite geuite woorden waren het, waarmede FERDINAND eindelijk het stilzwijgen afbrak. „Ik kan niet langer in het land leven, waar ieder mij kent, als een' ontaarden zoon. Ja, EDUARD! God gave, dat ik altijd zoo levendig als thans gevoeld had, hoe slecht ik ben! Maar ik wil dan in den vreemde toonen, dat ik een

beter mensch wil worden. O! Help mij, geef mij slechts zoo veel, dat ik niet geheel ontbloot de wijde wereld inga, om mijne ballingschap te aanvaarden." EDUARD, hoezeer diep getroffen door de woorden zijns broeders, bedacht zich eenigen tijd. Zou dat geld niet dienen om hem op nieuw tot dwaasheden te verleiden, zal ik hem slechts zooveel geven, dat hij daarmede zijne reis goed kan maken, zonder dat hem iets ten dienste staat in het verre vreemde land. Eindelijk onderdrukte zijne broederliefde deze verschillende twijfelingen, en hij besloot, zoo mogelijk, zijnen broeder geheel te redden. Één maatregel kwam hem echter niet ongepast voor: hij wilde FERDINAND het geld slechts ter leen geven: misschien dat de gedachte aan het eigendom zijns broeders hem zou aansporen, hetzelve met wijsheid te gebruiken. EDUARD stelde dus aan FERDINAND een vrij aanzienlijk kapitaal in handen, maar deed hem tevens een geschrift onderteekenen, waarin hij bekende, die som van zijnen broeder ter leen te hebben ontvangen, en dezelve hem zoo spoedig mogelijk te zullen terug geven. Dearop vertrok de heerschzuchtige zoon. Wel beproefde EDUARD hem over te halen om zich in zijn vaderland ergens neder te zetten; doch zulks was te vergeefs. FERDINAND verklaarde nogmaals plegtig, stellig besloten te hebben, niet langer op dien grond te leven, waar hij het leven eens vaders zoo treurig had gemaakt.

Het afscheid der beide broeders was treffend. Niet de minste verwijtingen, maar vriendelijke broederlijke raadgevingen van de zijde des oudsten, dankzeggingen en beloften van die des jongsten, door beiden onder tranen van aandoening geuit, waren hunne laatste woorden. Sprakeloos van droefheid, FERDINAND omarmende, blikte EDUARD daarop naar boven, als smeekte hij vergiffenis en zegen voor zijnen broeder af en — liet hem toen van zich gaan.

Diep geschokt verliet de beklagenswaardige jongeling nu aanstonds de stad, en men vernam sedert niets meer van hem.

Omstreeks een jaar na dit voorval, trad EDUARD met de dochter eener weduwe in het huwelijk. Regt genoegelijk vloden hunne dagen henen; zij beminden elkander teederlijk, — dan, ach! dit genot was van korten duur. Op denzelfden dag dat de jonge BORKAMP zich mogt verblijden over de geboorte van eenen zoon, stierf zijne brave echtgenoote, en weg was al zijne vreugde, vervlogen al zijn levensgenot. De voorheen vrolijke man werd stil en droefgeestig. Met een diep bewogen hart beschouwde hij menigmaal zijn aanvallig knaapje, dat hem vriendelijk tegenlachte, en daardoor dikwerf, onwetend, de rimpels van zijns vaders voorhoofd verdreef. Dan het scheen

dat de godvruchtige EDUARD nog meerdere beproevingen zou hebben door te staan.

Door een bankeroet namelijk van een aanzienlijk handelshuis, in hetwelke hij het grootste deel van zijn vermogen had, geraakte hij met zijne zaken geheel in het onderspit. Hij werd moedeloos, alles liep meer en meer den ongelukkigen, maar eerlijken koopman tegen, en eindelijk verkeerde hij zelfs in de bekrompenste omstandigheden. Het laat zich gemakkelijk begrijpen, dat door al deze grieven ook EDUARD's gezondheid langzaam werd ondermijnd, hetwelk zich thans weldra in eene uitterende ziekte openbaarde.

De bejaarde moeder van zijne overledene vrouw was na den dood van deze bij haren schoonzoon in komen wonen, zoodat EDUARD ten minste nog eene toedere verzorgster had behouden. Dezen naam toch verdiende de liefde- en zorg-volle weduwe met alle regt. Dag en nacht bragt zij aan BORKAMP's legerstede door, om hem, zooveel hunne bekrompene omstandigheden zulks toelieten, van de noodige verkwikkingen te voorzien, en het was aandoenlijk te aanschouwen, hoe de brave vrouw zich zelve naauwelijks het noodige vergunde, om toch den geliefden kranke en zijn jongske niets te laten ontbreken.

Daar lag hij, de eens vrolijke, krachtvolle man, de gelukkigste aller menschen, met geld en goederen gezegend, daar lag hij, arm en uitgeteerd,

zonder het noodige deksel zelfs, op een armoelig leger ter neder. Maar EDUARD BORKAMP, lieve kinderen! had geleerd, reeds vroeg van zijnen braven vader geleerd, niet te veel te hechten aan aardsch geluk of het bezit van vergankelijke schatten. Daardoor dan ook, was hij thans niet zoo ongelukkig als men zich wel zoude voorstellen, en als vele andere menschen in zijn geval zouden zijn. EDUARD, ofschoon alles verloren hebbende, bezat nog één kostelijken schat, het vertrouwen op en het geloof aan Gods liefde. Niet minder dan in zijne dagen van geluk en voorspoed, herhaalde hij nog dikwijls: „Wat van boven komt, is goed!"

Ééne zorg slechts woog den deugdzamen lijder nu en dan zwaar: die voor zijne moeder en zijn onnoozel knaapje. De gedachte evenwel, niet door eigen schuld te zijn, wat hij thans was, maar steeds naar zijn beste weten Gods wil betracht te hebben, gaf hem moed en troost.

Na zeven kommervolle weken, toonde de toenemende verzwakking van den zieke aan, dat zijn einde naderde. „Kom, brave moeder, kom lieve FRITS, drukt voor het laatst mijne handen," sprak hij op zekeren vroegen morgen met een verhelderd gelaat; „ik ga u thans verlaten. Vader gaat naar onzen lieven Heer, mijn beste jongen, maar uwe goede grootmoeder zal voor u zorgen. Gij zult met haar naar een' rijken man gaan, die

beloofd heeft, een tweede vader voor u te zullen zijn. Schrei niet, FRITS! maar beloof vader, dat gij een gehoorzaam kind wilt zijn, en alles zult doen, wat grootmoeder u zegt. En dan, vooral nog iets, mijn jongen! vergeet niet, dikwijls den goeden God te bidden, dan zal onze lieve Heer u niet verlaten, maar in alles helpen!"

Vermoeijenis deed den stervende eenige oogenblikken zwijgen. Eindelijk hernam hij met gebroken stem: „U, trouwe moeder, dank ik voor uwe liefderijke verzorging. God vergelde u zulks, zorg voor mijnen lieveling! Leer hem vroeg God lief te hebben boven al, dan zal het kind gelukkig zijn.

„Neem in uw beider belang den groenen reiszak, die in gindsche kas ligt, en stel het blikken doosje, dat zich daarin bevindt, aan den Heer TEYZEL, te A*** ter hand.

„Hij zal ———" Eensklaps liet EDUARD het hoofd op zijn kussen zinken. Met toenemende moeite had hij de bovenstaande woorden geuit, thans zweeg hij geheel, en sloot de oogen. Het snikken der oude vrouw en van den kleinen FRITS was het eenige geluid, dat men in het kleine vertrekje hoorde. De stervende had de handen gevouwen, als had hij. Nog eenmaal blikte hij zijne schoonmoeder en haren kleinzoon vriendelijk toe, sloeg toen de oogen ten hemel, en ontsliep, met een lach van vrede om de lippen.

Ik behoef u niet te zeggen, kinderen, hoe groot de droefenis der beide achtergelatenen was!

Toen de vader van FRITS begraven was, maakte grootmoeder terstond alles in gereedheid om den laatsten wil des overledenen te volbrengen. Wat nog eenige waarde had verkocht zij en met de geringe opbrengst hiervan en den reiszak, die, behalve de blikken doos, ook een' ouden bijbel en nog een paar voorwerpen van dierbaar aandenken bevatte, werd de togt naar de stad A*** door haar en haren jeugdigen beschermeling ondernomen. Het is op deze reis, dat wij de wandelaars in het Eerste Hoofdstuk aantreffen.

DERDE HOOFDSTUK.

DE TROUWELOOZE.

Zij, met wie wij thans kennis gemaakt hebben, waren nu nu in de groote stad aangekomen. Het was een stikdonkere avond, doch de volkrijke straten en grachten waren veelvuldig van gaslantaarnen voorzien. De glans van al dat licht, het geloop en gewoel der stedelingen, door de breede straten, de prachtige magazijnen en schitterende winkels, dit alles deed den jeugdigen knaap als herleven, en beurde hem geheel op. Telkenmale zag hij dingen, die hij te voren nooit aanschouwd had, en kon zich niet weêrhouden dan uit te roepen: „zie eens, Grootmoeder! dat is heerlijk!" Doch de oude vrouw kon er geen behagen in scheppen: „ja EDUARD!" zeide zij wel, „dat is mooi niet waar?" Maar inwendig leed zij veel.

Vermoeid en pijnlijk als zij was, viel haar het gaan door zulk eene menigte van menschen, die regts en links tegen haar aanliepen, ontzettend moeijelijk. „Waar nu heen?" sprak zij herhaalde malen tot zich zelve. „Naar den rijken voogd? Maar het is reeds avond, wat zal hij wel zeggen, wanneer wij hem op dezen tijd komen overvallen? En echter als hij naderhand vernam, dat wij na zulk een' vermoeijenden togt niet terstond bij hem gekomen waren, zou hij met reden boos op ons wezen. Koen, moed gevat, en zoo spoedig mogelijk 's mans woning opgezocht."

Daarop vroeg zij dezen en genen voorbijganger den naasten weg naar de straat, waarin zij wist dat de Heer TEYZEL woonde. Deze was een vermogend man, eigenaar van eene uitgebreide katoenspinnerij, doch tevens helaas! van een allerongunstigst karakter. Hij was hardvochtig en onmededoogend jegens zijne onderhoorigen, en het eenige doel van al zijne handelingen was slechts, zoo veel mogelijk, zijne schatten te vergrooten. Zijne ver gedrevene schraapzucht was oorzaak dat hij zijne werklieden het geringst mogelijke loon schonk, en steeds, zonder zich om hunne belangen te bekommeren, op eigen voordeel bedacht was.

Voor weinige jaren, toen de vader van onzen nu ouderloozen FRITS nog een aanzienlijk koopman was, had hij met dezen zeer veel handels-

betrekkingen gehad, ofschoon daarbij altijd wel toeziende, dat zijne geldkist er het beste bij stond.

Om echter den schijn van onbaatzuchtigheid, dien hij altijd aannam, te regtvaardigen, beloofde hij op zekeren tijd den Heer BORKAMP plegtig, voor de opvoeding van zijn zoontje te zullen zorg dragen, wanneer de kooqman mogt komen te sterven. Dit aanbod had plaats, toen EDUARDS vrouw was overleden, en zijne eigene gezondheid reeds aan het wankelen was; de Heer TRYZEL dacht: de voogdijschap en het beheer der zaken van zulk een' rijken wees als de jeugdige FRITS BORKAMP zijn zou, kon hem nooit nadeelig wezen.

Hij kon echter niet denken, dat de man, in die dagen met rijkdommen gezegend, in zulke armoedige omstandigheden zou sterven. Had hij dit kunnen voorzien, hij had zijne belofte nooit geuit.

Gedurende de ziekte en bij den dood van den jongen BORKAMP had de Heer TRYZEL, vroeger zoo hartelijk en deelnemend, niets van zich doen hooren. Dit had vooral de grootmoeder wel eenige verwondering gebaard. EDUARD zelf scheen daarop in het laatst zijner ziekte minder gelet te hebben. Eenmaal had hij zijnen handelsvriend geschreven, en hem zijnen ziekelijken toestand gemeld, alsmede den zorgelijken staat zijner zaken. Doch daarop was slechts een zeer kort antwoord gevolgd, waarin TRYZEL berigtte zeer veel deel te nemen

in de gemelde omstandigheden, maar tevens, dat bijzondere zaken hem verhinderden voor alsnog zijnen vriend te bezoeken. Dit was het laatste, dat hij van zich had doen vernemen.

Al vragende, had onze wees met zijne grootmoeder eindelijk de straat bereikt, waar de man woonde, die beloofd had voor hem een tweede vader te zullen zijn. Bij het naderen der woning rezen echter bij de oude vrouw op nieuw twijfelingen op, totdat eindelijk het herhaalde klagende vragen van den vermoeiden FRITS aan hare besluiteloosheid een einde maakte.

Tusschen de huizen als paleizen wees men haar de prachtige woning van den Fabrijkant TRYZEL aan. Daar stonden zij op de stoep, en de bevende hand der goede oude bewoog de schel, die helder klinkend haar geluid deed hooren. Na eenige oogenblikken hoorde men voetstappen door den marmeren gang de deur naderen; de zware knip werd weggeschoven, de breede deur geopend...

„Ha," riep FRITS uit, „nu zijn wij er, niet waar, grootmoe?"—„Wat wilt gij?" was de vraag van den heerenknecht, die met ontblooten hoofde voor hen stond, „wat wilt gij?" herhaalde hij op ruwen toon, toen hij het armoedig gekleede paar voor zich zag. „Ik wenschte den Heer TRYZEL te spreken," antwoordde de grootmoeder door deze barsche vraag onthutst. „Hoe!" hernam de als een heer gekleede knecht, „onbeschaamde

bedelaars, vermeet gij u zelfs ons in den avond lastig te komen vallen. Pak u spoedig weg, of ik zal"....

„Neen, ik kom niet bedelen," zoo viel de grootmoeder den ruwen mensch welmeenend in de reden, maar deze, zonder naar hare woorden te luisteren, wierp de deur met een „scheer je weg, bedelaarspak!" haar voor de neus digt.

Zoo gaat het meer in de wereld, lieve lezers en lezeressen! wij worden dikwijls met achting of versmading behandeld, naardat onze kleeding is, waarmede wij voor de menschen verschijnen. De oude vrouw was ganschelijk ontroerd: neen! zoo iets had zij niet verwacht. Lang stond zij op de stoep te weenen, en gaf niet een enkel antwoord op al de vragen van den kleinen jongen.

„Ach! lieve Grootmoê!" riep het knaapje haar herhaalde malen toe, „lieve Grootmoê! „schrei zoo niet. Wil de rijke Heer ons niet in huis laten? waar gaan wij nu heen? Grootmoê!"

„Ik weet het niet," sprak zij met eene gesmoorde zucht; „waar God ons zal leiden, mijn kind; volg mij maar weder."

Daarop gingen zij zwijgend de straat uit. Waarheen? Neen, dat wist zij in waarheid zelve niet. Zij gingen voort, zonder zelfs te weten, waar zij zich bevonden. Zoo waren zij ongemerkt in eene armoedige buurt van een meer afgelegen gedeelte der stad gekomen. Zoo overvloedig als

de straten en grachten in het midden der stad verlicht waren, zoo karig was deze wijk daarvan voorzien. Met moeite het afgematte ligchaam voortslepende, gingen onze ongelukkige te leur gestelden al mijmerende voort, toen eene vreemde stem hen in een' bijna onverstaanbaren tongval aansprekende, hen eensklaps als uit een' droom deed ontwaken.

„Vrouw!" klonk het de grootmoeder in de ooren, „zoudt gij mij hier digt bij ook een huis kunnen aanwijzen, waar men voor weinig geld onder dak kan komen? Het was een oude orgelspeler, zoo als men die op onze straten zoo dikwerf aantreft. „Neen," was het antwoord. „ik ben hier vreemd, doch ik wenschte hartelijk, dat ik met dezen kleine ook reeds eene slaapstede gevonden had; ook wij weten tot nog toe niet, waar wij den nacht zullen doorbrengen. „Komt, zoeken wij dan te zamen," sprak de orgeldraaijer weder. „Wacht, daar ginder gaat eene deur open, waar ik wel eens vragen kan. Pas gij slechts even op mijn orgel." En zoo spoedig als zijne oude beenen het hem vergunden, ging de vreemde man voort. Binnen eenige oogenblikken was hij terug, en riep onzen vermoeiden vol blijdschap toe: „Hier digt bij zal men ons wel willen opnemen. Aan het derde huis in het eerste steegje, ter linkerhand, moeten wij maar naar vrouw ROOZEN vragen. Kom laat ons spoedig daar heen

gaan; gij schijnt toch ook naar rust te verlangen. Zet dien kleinen jongen maar op mijn orgel! Zoo! nu zijn wij er weldra!"

Met verhaaste schreden voortgaande, was men weldra voor het bedoelde onaanzienlijke huis aangekomen. Vrijmoedig opende de Italiaan de deur, en vroeg naar vrouw ROOZEN.

„Die woont hier, vrienden, komt maar binnen," was het antwoord van eene vrouw met eene stem als van eenen man; de aangekomenen lieten zich dit geen tweemaal zeggen, maar traden aanstonds de vrij ruime kamer binnen. Om den haard, waarop eenige takkebossen brandden, zaten vijf of zes menschen, naar hunne kleeding even armoedig als die, welke thans het gezelschap kwamen vermeerderen. „Wat moeten wij voor het vernachten hier betalen?" vroeg de grootmoeder, en wees dit zeggende, op haar kleinen gezel.

„Zes stuivers," antwoordde vrouw ROOZEN, die wel zag dat de vreemde niet veel kon missen. Deze laatste voldeed terstond het geëischte slaapgeld, en liet zich tevens voor een paar stuivers brood geven, tot groote blijdschap van den afgematten FRITS, die reeds lang door den honger werd gekweld. Bij het vuur gezeten, waar men hun goedwillig eene plaats had ingeruimd, verwarmden thans ook beiden hunne verkleumde leden.

Nadat men dus een uur, nu en dan eens pratende, doch meest zwijgende gezeten had, leide de een na den ander der aanwezige gasten, zich op den met stroo bedekten houten vloer neder. Ook onze reizigers waren te vermoeid dan dat zij lang zouden geaarzeld hebben om hetzelfde te doen, en waarlijk het harde leger was hun hoogst welkom, en met welgevallen strekten zij daarop hunne afgematte leden uit. Spoedig sliepen beiden zoo zacht, als of zij op het zachtste donzen bed rustten, en allen sliepen met hen.

De heldere winterzon scheen reeds door het venster van vrouw ROOZEN, toen FREDERIKS verzorgster ontwaakte. Al de overige slaapgenooten hadden de kamer reeds verlaten. Nog één slechts lag aan hare zijde in een zoeten slaap: het was de kleine FRITS.

„Neen! Ik wil u niet wekken, mijn beste jongen!" sprak zij in zich zelve. „Slaap gerust voort! Wie weet, wat u dezen dag weder wacht! Maar wij willen op God vertrouwen; Hij toch zal ons niet verlaten."

Nog lang zat zij zoo in diep gepeins bij het strooleger van haren beschermeling ter neder, toen het knaapje eindelijk de oogen opsloeg, o veel levendiger dan den vorigen dag. De ongestoorde rust had hem verkwikt. Nieuwsgierig keek hij in het rond en was verwonderd alleen zijne grootmoeder te zien.

„Zoo mijn FRITS!" ving deze op welgemoeden

toon aan, „is uw slaapje uit. Wij zullen weêr aan het loopen moeten.

„Goed, lieve Grootmoeder," antwoordde het kind, terwijl hij van zijn strooibed opstond, ik ben nu weder uitgerust, en kan wel veel loopen.

Na nog van vrouw ROOZEN een stuk brood tot ontbijt gekocht te hebben, duurde het niet lang meer, of de gang naar den Heer TRYZEL werd hervat. Nogmaals wilde de oude vrouw beproeven of zij dien man niet zelven te spreken kon krijgen. Op nieuw had men met vragen de gezochte prachtige woning bereikt. Op het zachtkens schellen der oude werd de deur thans door een jeugdig dienstmeisje geopend. Na weder zoo vriendelijk mogelijk verzocht te hebben om den Heer des huizes te mogen spreken, liet het meisje hen tot hunne groote vreugde terstond binnenkomen. Evenwel liet men hen nog wel een kwartier uurs op de vloermat wachten, alvorens de rijke man verscheen. „Wel vrouwtje!" ving hij in de verte reeds aan, „wat verlanglet gij?"

„Ik kom met dit jongske uit G*** Mijnheer! Mijnheer zal ons misschien nog wel kennen: de vader van dit knaapje is, zoo als gij mogelijk weet, overleden, en ach! Mijnheer, zoo armoedig, dat hij bijna niets heeft nagelaten. En nu had mijn schoonzoon op zijn sterfbed gezegd, wij moesten tot u gaan, daar gij beloofd hadt voor den kleinen FRITS te zullen zorgen, als zijn

vader niet meer zou zijn. Ook heeft mijn zoon mij eene blikken doos gegeven, die ik aan u moest overhandigen. Daar waren, geloof ik de brieven in, die gij over die zaak wel aan hem geschreven hebt, maar...."

De Heer „TRYZEL. Wel vrouw, ik beklaag u, maar gij zijt zekerlijk verkeerd, ik heb nooit zoodanige belofte gedaan." (Dit zeggende, toonde evenwel 's manns gelaat duidelijk aan, dat hij het wel zeer goed wist.)

Grootm. „Och, Mijnheer! Hoe dikwijls kwaamt gij, voor weinige jaren, bij mijn' zoon. Hebt gij toen niet zelf herhaaldelijk beloofd, het voogdijschap over dit kind bij zijns vaders dood op u te zullen nemen. O Neen, ontken het toch niet, herinner u die voor ons zoo gelukkige dagen. Zie mij aan, Mijnheer, herkent gij mij niet meer? Ben ik niet EDUARD BORKAMP'S schoonmoeder?"

Met vuur ging de brave vrouw op deze wijze voort, totdat de Heer TRYZEL het niet langer kon ontkennen, en eindelijk antwoordde: — „Ik herinner mij daar thans iets van, doch stellig beloofd heb ik het nooit. Maar wat verlanglet gij dan toch van mij?"

Grootm. „Uwe hulp en ondersteuning Mijnheer! Of moeten wij van honger en koude omkomen?"

De Heer TRYZEL. „Hoor eens, vrouw, hier hebt gij eene ruime gift, (haar eenige geldstukken in de hand duwende). Besteed dit om in uw

onderhoud voorecrst te voorzien. Maar verder moet gij er dan ook werk van maken om iets te verdienen, en zoo dat niet gelukt, bij andere vermogende menschen ook eenigen onderstand zoeken. Ik kan niets meer voor u doen. Bij eene zuinige levenswijze, zult gij thans ook langen tijd genoeg hebben. Nu vrouw, zoo als ik gezegd heb, ik kan niet meer doen, vaarwel, dag knaapje! ...." en met een was de trouwelooze rijkaard, zonder eenig antwoord af te wachten, verdwenen, waarop de zoo wreed te leur gestelden zijne woning verlieten.

Al ware de toekomst nu nog zwart voor hen, zij waren toch voor het oogenblik gered, en met deze opbeurende gedachte begaven zij zich weder naar de buurt, waar zij den nacht hadden doorgebragt.

De oude vrouw huurde thans bij vrouw ROOZEN een klein kamertje, voor eenen geringen prijs. Maar verder moest er thans op gedacht worden om iets te verdienen. Met vrouw ROOZEN daarover sprekende, raadde deze haar aan, om, gelijk velen in die buurt, met spinnen aan te vangen. Deze raad geviel de oude weduwe wel: zoo veel mogelijk van het noodige voorzien, had zij weldra met behulp van hare goedaardige slaapstechoudster eenig werk verkregen, dat haar wekelijks eenige weinige stuivers deed winnen, terwijl FREDERIK haar, voor zoo ver hij zulks vermogt, in den arbeid behulpzaam was.

Zij was te vreden met het lot, dat de Voorzienigheid haar had bereid, en het knaapje droeg zijner zorgende grootmoeder de meeste liefde toe.

Doch op eenmaal stoorden weder nieuwe rampen dit stille werkzame leven. FREDERIKS verzorgster werd door zware koortsen aangetast, hetwelk niet alleen alle verdiensten geheel deed ophouden, maar de brave vrouw zelfs aan den rand des grafs bragt. Haar kleinzoon was troosteloos, en wilde geen oogenblik het leger van haar verlaten, die voor hem altijd eene moeder was geweest, en die hem thans menigmalen met tranen in de oogen aanzag, bij de gedachte, dat zij misschien weldra het kind, dat zij zoo lief had, onverzorgd in de wereld zou moeten achterlaten. Vrouw ROOZEN zorgde voor onze arme zieke met de meest belangelooze minzaamheid, terwijl een geneesheer van stadswege de vereischte hulp toediende.

Onze FRITS had de laatste vermaningen zijns stervenden vaders niet vergeten: dagelijks had hij herhaalde malen den lieven God om herstelling zijner moeder, en zie! zijne hartelijke gebeden bleven niet onverhoord. Na negen dagen namen de koortsen af, en verlieten de kranke eindelijk geheel, wier sterk gestel weldra weder de bovenhand bekwam. Alles was weldra weder als voor de ziekte, uitgenomen hunne kleine kas. Deze was geheel uitgeput, en daarenboven waren zij nog geld

schuldig. Wel wilde vrouw ROOZEN niets daarvan hooren, maar de eerlijke weduwe LIEZEN was te naauwgezet om zulks toe te stemmen, en beschouwde het als haren eersten pligt hare kleine schuld bij de eigenares van het huis te voldoen.

Met spinnen zulks in te winnen was onmogelijk. Na rijp beraad werd dus besloten om nogmaals den Heer TRYZEL met een bezoek lastig te vallen. Wel zag de oude vrouw hier tegen op, maar haar toestand en haar nog verbleekt gelaat deed haar op medelijden hopen. Werkelijk scheen zulks dan ook den anders zoo hardvochtigen man te treffen. Naar waarheid leide vrouw LIEZEN hem hunnen toestand open, en bad hem om hulp. Voor ditmaal vermogt haar smeeken iets op den Heer TRYZEL. Hij beloofde, (na echter blijkbaar langen tijd met zich zelven in tweestrijd te zijn geweest,) den jongen FRITS eene plaats op zijne fabriek te zullen geven, terwijl hij haar tevens een huis aanwees, dat hem toebehoorende, digt bij de fabriek gelegen was, waarvan zij met haren kleinzoon een gedeelte kosteloos mogt bewonen.

Behoef ik u de dankbare blijdschap van de oude vrouw en den knaap te beschrijven, lieve lezers, bij het vernemen dezer gunstige beschikking. Vergeten was het vorige onmeêdoogende gedrag van den voogd, en met tranen van erkentenis in de oogen verlieten zij overgelukkig zijne woning. Weldra werd een klein kamertje in het

aangewezen huis, waar nog meerdere werklieden van den Heer TRYZEL woonden, betrokken, en FRITS ontving eene plaats in de katoenweverij. Het was voor den braven jongen een heerlijk denkbeeld: spoedig bekwaam in zijn vak te zullen zijn, dan veel geld te verdienen, en zoo vooral zijne dierbare grootmoeder te zullen kunnen verzorgen. Dan helaas! zijne vreugde verminderde ras, toen hij er nog slechts eenige dagen had mogen wezen. Van den vroegen morgen tot den laten avond moest hij hard werken; ja men vergunde hem naauwelijks den tijd tot eten: niet dat zulks FREDERIK mishaagde of te veel was, maar niemand in de werkplaats betoonde den armen jongen eenige vriendelijkheid. De overige werklieden, meest ruwe menschen, schenen er vermaak in te scheppen den jeugdigen knaap te berispen en te kwellen, terwijl de opzigter weinig of niets goedkeurde van hetgeen hij verrigtte, en hem telkens bedreigde geen arbeidsloon te zullen geven, als hij niet beter werkte. In den aanvang liet FREDERIK zich van dit alles geen woord aan zijne grootmoeder ontglippen, ja trachtte zelfs opgeruimd en te vreden te schijnen. Als hij des avonds laat en vermoeid te huis kwam, hield hij zich voor haar, als of dit laatste niet zoo ware, en vroeg zij hem dan op belangstellenden toon: „Hoe gaat het mijn jongen?" dan was het antwoord steeds: „o best grootmoê! o

zoo goed!" Maar dikwijls moest hij zich omkeeren, als hij zoo sprak, opdat vrouw LIEZEN zijne tranen niet zou bemerken.

Toen het evenwel na een paar maanden al erger en erger werd, kon de mishandelde knaap zijne smart niet langer verbergen, en verhaalde onder luid snikken al zijn leed.

Diep trof zulks de goedhartige vrouw. Steeds had zij gedacht dat alles naar wensch ging, en nu zulks te moeten hooren! Ook wist zij voor als nog niets ter verbetering van het lot haars lievelings, vooral daar FRITS zeide, dat ook de Heer TRYZEL zelf hem op gelijken voet behandelde. Zij sprak hem daarom zoo veel mogelijk moed in 't harte, en zei dikwijls, als de knaap klagende te huis kwam: „FRITS! FRITS! wordt een man! Gij moet met moed en geduld dit alles verdragen. Onverwachts kan uw lot beter worden; doe slechts uw best, en verzuim vooral niet dikwijls uwen Hemelschen Vader om hulp en bijstand te bidden!"

Dan beloofde FREDERIK zijne grootmoeder aan de hand zich in zijn lot te zullen schikken, maar de andere dag bragt hem reeds weder zoo veel leed aan, dat hij dikwerf spoedig zijne belofte vergat.

Vrouw LIEZEN had diep medelijden met den armen FRITS, en stortte menigen heimelijken traan.

VIERDE HOOFDSTUK.

GOED EN KWAAD ONDER ÉÉN DAK.

In het huisje, waar FREDERIK en zijne grootmoeder thans woonden, bevonden zich ook nog andere inwoners: het was de arbeider SNIPPELS, met zijne vrouw en zijne beide kinderen.

In vroegere jaren kon men dezen SNIPPELS onder de brafste jongelingen tellen, thans onder de slechtsten en ondeugendsten der menschen.

Als jong gezel op de fabriek gekomen, moest hij dezelfde beleedigingen als FREDERIK verduren, daarom trachtte hij de overige werklieden meer en meer tot zijne vrienden te maken, en zulks had hem, helaas mogen gelukken. — Helaas! ja, jeugdige vrienden en vriendinnen, want dit was de voornaamste schrede op den weg naar zijn ongeluk. Nu moest hij, wilde hij in goede ver-

standhouding met hen blijven, ook aan al hunne verrigtingen deel nemen. Eerst deed hij dit om hen te believen, daarna omdat hij zelf meer en meer smaak kreeg in hunne ongeoorloofde vermaken.

Vooral was het gebruik van sterken drank onder hen eene verderfelijke gewoonte, waaruit weder zoo vele andere misdrijven voortvloeijen.

Op vier en twintigjarigen leeftijd huwde hij met een meisje, dat minder door hare deugden, dan door hare schoonheid bekend was, en thans was hij een der voornaamste werklieden van den Heer TRYZEL. Bij dezen stond SNIPPELS, ondanks zijne grove ondeugden, in een goed blaadje, daar hij er steeds op uit was zich als iemand voor te doen, die zijns meesters belangen voor alle dingen behartigde. Daarom mogt SNIPPELS dan ook voor weinige stuivers 's weekelijks, in het genoemde huisje van den Heer TRYZEL wonen.

Zeer onaangenaam was hem de tijding, dat hij mede-inwoners kreeg. Menschen van zijne soort beminnen de vrijheid, evenwel liet hij niets bemerken. Hij was zelfs in den beginne zeer vriendelijk jegens zijne nieuwe huisgenooten, en heette hen met een' gevoensden lach welkom in zijne woning.

Hoe het onzen FRITS in de werkplaats van TRYZEL beviel, weten wij. Bijna geen dag ging zonder bittere klagten voorbij, die hij echter, zulks moeten wij tot zijne eer aanmerken, zoo veel

hem zulks doenlijk was, verzweeg. Zijne grootmoeder toch had reeds zorg en verdriet genoeg. Want ach! de brave vrouw had al ras ontdekt, dat de lieden waarmede zij onder hetzelfde dak woonde, niet zoo braaf waren, als zij aanvankelijk had gedacht. Het was dikwerf reeds laat in den nacht, als de fabriekarbeider te huis kwam, hetwelk dan doorgaans van een luid gekijf en schandelijk vloeken vergezeld ging. Trachtte vrouw LIEZEN bij zulk eene gelegenheid, door woorden van godsdienst en zachte vermaningen, de twistende echtgenooten te bedaren, dan werd zij daarvoor met de ruwste scheldwoorden beloond, die menigwerf tot bedreigingen oversloegen; totdat eindelijk de grootmoeder de hoop op verbetering opgaf, en bevond dat zwijgen het verstandigste was.

Vooral droeg SNIPPELS, FREDERIK die al ouder en ouder werd, een' onverzoenlijken haat toe. — En waarom lieve lezers? FREDERIK bleef, niettegenstaande de overige werklieden hem op allerlei wijzen tot het kwaad trachtten over te halen, een braaf en vroom jongeling; hoewel hij wist, dat wanneer hij aan hunne booze gesprekken en daden deel nam, zij hem niet meer zouden tergen en plagen, maar hunnen vriend noemen.

De ondeugende SNIPPELS was ook eens een jongeling, braaf en goed en godvruchtig: maar hij, ongelukkige! had zich door het kwaad laten medeslepen, was van het eene booze tot het andere

vervallen, en thans tot den laagsten trap van ondeugd gezonken. Nu zag hij geenen anderen jongeling, die vroom en goed bleef, of hij hoorde een stem in zijn binnenste: zoo hadt gij ook kunnen zijn, het zal hem beter zijn dan u! Dit hinderde den misdadigen man vreeselijk, en was eene oorzaak te meer, dat hij FREDERIK niet konde dulden. Eerst had hij door allerlei sluwe streken hem in zijn net trachten te lokken, doch dit te vergeefs zijnde, had hij hem eene onverzoenlijke vijandschap gezworen, en lag er zich op toe, het leven den jongeling verdrietig te maken.

Hij was het vooral, die hem bij den Fabriekant belasterde, terwijl deze zulks met heimelijke vreugde vernam, daar hij slechts op eene goede gelegenheid wachtte, om zich van het lastige paar (zoo als hij de weduwe LIEZEN en haar kleinzoon noemde,) te ontslaan.

Eenige weinige jaren verliepen aldus, zonder dat deze de genoegens des levens mogten smaken. Maar het bewustzijn van onschuld schonk ook hier weder rust en troost.

SNIPPELS ging nog altijd met zijne booze plannen voort, maar hij was te sluw om zulks niet zeer langzaam en met veel overleg te doen, zoo zelfs dat hij schijnbaar zoo dikwerf mogelijk FREDERIK prees, en dan dikwijls tot den Heer TRYZEL sprak: „Zie, Mijnheer, als de knaap nu altijd zoo oppaste, dan kon het er nog door,

maar helaas! dat valt zelden voor, een bewijs te meer van zijnen onwil." Omtrent dien tijd deed zich eene heerlijke gelegenheid voor SNIPPELS op, om den braven jongeling al zijne haat te doen gevoelen. Buitengewone drukte op de fabriek eischte, dat alle werklieden den geheelen nacht door arbeidden, en onzen FRITS werd niet de ligtste taak opgelegd.

Op den volgenden namiddag leiden zich de vermoeide arbeiders beurtelings eenige oogenblikken ter neder, met de onderlinge afspraak, om indien de Heer TRYZEL onverwacht de werkplaats mogt binnentreden, elkander onverwijld te wekken.

Ook FREDERIK, hoewel tegen zijnen zin, kon den slaap in de warme werkzaal langer niet wederstaan, en sluimerde op zijne plaats in: daar treedt nu de eigenaar op een anders ongewoon uur binnen; in hetzelfde oogenblik waren allen aan hun werk en oogenschijnlijk ijverig bezig, — alleen de jeuglige NORKAMP sliep, niemand wekte hem, hij had geen' waarschuwenden vriend!

Zoodra had SNIPPELS zulks niet bemerkt, of hij wenkte den Heer TRYZEL naderbij te komen, en fluisterde hem in het oor: „Indien gij u nu zelf van FREDERIKS traagheid wilt overtuigen, Mijnheer! zie dan slechts wat hij thans doet."

Nieuwsgierig zoekt de harde meester zijnen jeugdigen arbeider op, en — vindt hem in een'

diepen slaap; „Luiaard! schandelijke dagdief! donderde hij onzen armen wees toe, brengt gij zoo den dag om! Geef ik u daarvoor uw loon? Dat zal u leugen, pak terstond uwe biezen, en kom mij nooit weder onder de oogen! Zoo vergeldt men mijne weldaden!" Het eerste „luiaard!" had FREDERIK reeds verschrikt doen opspringen. Zwijgend en bevend zag hij voor zich, en barstte toen in tranen los, bad om vergeving, maar te vergeefs.

„Vertrek terstond!" riep TEYZEL met klimmende woede, toen de jongeling had hem aan te hooren, „ga oogenblikkelijk van hier, dagdieven kunnen wij genoeg bekomen."

Weemoedig pakte de miskende jongeling zijn weinige gereedschap bijeen, en verliet voor altijd de werkplaats, tot innerlijke blijdschap van SNIPPELS en zijne makkers.

Ontroerd deelde FREDERIK zijne grootmoeder het gebeurde naar waarheid mede, doch deze hoorde dit verhaal met gelatenheid aan. Immers, zij wist niet of zij er zich over bedroeven dan wel verblijden moest: nu toch kon haar de zware zorg niet meer op het harte wegen, dat de deugdzame jongeling ter eeniger tijd door het slechte voorbeeld zijner makkers mogt worden medegesleept, al was het dan ook slechts om van hunne vervolgingen te zijn ontslaan.

„Ik had wel gewacht," sprak VROUW LIEZEN

kalm tot haren kleinzoon, „ik had wel gewacht, dat dit eenmaal zou plaats hebben, niemand droeg u daar een goed hart toe en zoo kon het niet lang meer duren. Wij moeten thans eenen anderen weg inslaan."

FREDERIK. „Maar welken, beste grootmoeder! Men zal mij hier in de stad op geene werkplaats willen zien, daar de Heer TEYZEL mij zonder bewijs van tevredenheid heeft weggezonden. Ik heb immers geen getuigschrift ontvangen."

Grootm. „Dat weet ik mijn jongen. Daarom heb ik iets anders bedacht. Gij moet deze stad verlaten, gij moet zoo op uw ambacht als katoenwever gaan reizen, en zijt daartoe thans bekwaam genoeg. Ware dit zoo niet, God verhoede het, dat ik u dan aan u zelven overgelaten, de wijde wereld zoude inzenden!"

FREDERIK. (Met tranen in de oogen.) „En mijne geliefde grootmoeder in haren ouden dag verlaten? wat zou er dan van u worden?"

Grootm. „Ik ben oud en de lieve God kan mij misschien spoedig tot zich nemen. Voorshands kan ik nog wel in mijn onderhoud voorzien. Gij weet, het spinnewiel snort nog dagelijks. Maar bij mijnen dood staat gij alleen: hoe gelukkiger gij wordt, en hoe verder gij het daarom in de wereld brengt, hoe geruster ik, oude vrouw, zal kunnen sterven!"

Wel had FREDERIK lust; voor ditmaal zijne

goede grootmoeder eens tegen te spreken. Doch de brave vrouw zeide ten slotte: „Geloof mij FRITS, wat ik zeg, is het beste!" totdat onze vriend zich eindelijk liet overhalen, het eens te beproeven. Met lang smeeken haalde de weduwe den voogd nog over, zijnen voormaligen arbeider eenig reisgeld mede te geven en haar voor als nog in het huisje bij SNIPPELS te laten wonen, ofschoon het de godvruchtige vrouw hard viel, in het gezelschap van zulke booze menschen te moeten leven, vooral nu zij ook de toespraak van FREDERIK zou moeten missen. Zij nam zich voor, maar zooveel mogelijk in haar klein kamertje hare dagen te slijten, en zich slechts uit noodzaak met de overige huisgenooten in te laten. Onze wees nam weldra een teeder afscheid van de verzorgster zijner jeugd. „Blijf vroom, mijn FRITS! Houdt God voor oogen!" dit waren de eenige woorden, die de bedroefde oude kon uiten.

FREDERIK omarmde hevig aangedaan zijne grootmoeder, en snelde toen heen, als vreesde hij dat hij nogmaals van besluit mogt veranderen. Spreken kon hij van aandoening niet....

VIJFDE HOOFDSTUK.

HET LAND IS WEDER DROOG.

Wie mijner jeugdige Lezers herinnert zich niet nog den vriendelijken kooçman met zijnen hond, uit het Eerste Hoofdstuk, die in dien koulen winter aan FREDERIKS grootmoeder den weg over het verdronken land aanwees?

Even als alle winters ging ook die winter voorbij, en werd door de lieve lente vervangen. Het water trok van lieverlede, ook door behulp van molens, van de landen terug, die door de vriendelijke, verwarmende lentezon werden gedroogd.

Alles herleefde: boomen, akkers en velden vertoonden zich in nieuwe natuurkracht, en hier en daar liet zich het vee in de uitgestrekte weiden hooren. Het was omstreeks dezen tijd, dat dezelfde koopman weder van zijne reis terugkeerde. Ook

thans koos hij in de rigting als vroeger zijnen weg door het land, om de groote stad A*** weder te bereiken. Dit pad werd slechts door weinige lieden, dien hetzelve bekend was, begaan. Van daar dat onze vriend niemand op zijnen weg ontmoette. Eenzaam peinzend en in gedachten verzonken, liep hij met een' onveranderlijken stap voort, toen op eenmaal eenige voorwerpen onder het jeugdige gras zijne aandacht trokken.

„Wat mag dat wezen?" sprak hij bij zich zelven, en schopte er met den voet tegen aan: hierdoor viel de boel door elkander, en scheen reeds meerendeels door het water verteerd. „Dat willen wij toch nader weten," ging hij voort, zette zijn pak op den grond neder, en beschouwde een weinig naauwkeuriger de vondst. Het eerst wat de verwonderde koopman in handen kreeg, was eene verroeste blikken doos, welke aan alle kanten was digt gesoldeerd, en waaraan dus niet de minste opening te bespeuren was; verder een oude vergane bijbel, met nog twee of drie boeken, een' paar schoenen, zwaar van het ingetrokken water, en nog een oude zijden doek. Alle deze voorwerpen hadden blijkbaar in een' zelfden ouden zak bewaard geweest, die thans echter zoodanig verteerd was, dat hij bij de minste aanraking uit een viel.

De blikken doos was dus het eenige wat waarde kon bezitten, zoodat onze koopman niet zeer vol-

daan over zijn onderzoek was. Evenwel pakte hij de gevondene voorwerpen bij zijne koopwaren in den zak, en zette zijne reis voort.

Na het afscheid van zijne grootmoeder, had de jonge BORKAMP terstond zijne reize aanvaard. Tamelijk moedig ging hij met een' fikschen stap voort, vertoefde slechts korten tijd om te rusten in de dorpen, die zich op zijn togt voordeden, en bereikte eindelijk na dagen reizens eene stad, waar hij hoopte werk te zullen vinden. Het scheen onzen jeugdigen FREDERIK thans mede te loopen. Reeds de tweede meester, bij wien hij zich als knecht aanbood, nam hem als zoodanig aan, evenwel niet zonder eerst eenige voldoende proeven van FREDERIKS bekwaamheid in zijn vak genomen te hebben. Spoedig was nu ook eene woning gevonden, waar hij voor weinig geld kon eten en slapen. Alles ging naar wensch, de goede jongen wist niet, waarmede hij zoo veel geluk verdiend had. Met een achttal oudere knechts werkte hij lustig en vrolijk; ieder achtte hem, omdat hij kundig en ijverig mogt heeten. De baas zelf, een edel mensch, behandelde zijn' nieuwen knecht als eenen zoon, omdat hij zag dat deze braaf en vroom was. BORKAMP's door verdriet somber geworden gelaat nam geheel andere trekken aan, waar vrolijkheid en jeugdige kracht in te lezen waren. Slechts één gedachte kon hem nog tra-

nen in de oogen doen komen, het was die aan zijne goede grootmoeder. Dikwijls vond hij dan troost, door de oude vrouw te schrijven hoe goed het hem ging, hoe veel hij aan haar dacht, en telkenmale liet hij deze brieven van eene, ofschoon geringe, geldelijke ondersteuning vergezeld gaan, die hij door spaarzaamheid van het verdiende werkloon had overgehouden.

Tot zijne groote blijdschap verhoogde de haas al meer en meer zijne daggelden, zoodat hij spoedig een der voornaamste knechts van de werkplaats was.

In vrede vlood zoo de tijd heenen. FREDERIK groeide op tot een rijzig, fiksch jongeling, en werd door elk, die hem kende, geacht en bemind. Nog altijd mogt hij zich in het bezit zijner grootmoeder verheugen, hoewel hare jaren velen waren; van tijd tot tijd ontving hij berigt van haar; voornl geholpen door de geldelijke ondersteuning van haren kleinzoon, leefde zij thans gerust in een zinder klein huisje bij zeer brave lieden in, spinnen was nog altijd haar voornaamste bezigheid, en zoo sleet zij stilletjes haren ouden dag, voornl gelukkig door de gedachte, dat het haren FRITS wel ging in de wereld.

Deze gevoelde meer en meer een sterk verlangen om de oude vrouw nog eens weder te zien, en nam daarom, na verkregene toestemming van zijnen patroon, het besluit de reis te ondernemen. Vooraf

echter berigtte hij zulks de weduwe LIEZEN, en ging eenige dagen daarna langs denzelfden weg, dien hij voor jaren gegaan was, op de koopstad A*** aan.

Op zekeren morgen vermoeid in een dorpje aankomende, trad hij de herberg binnen, om wat van de reize te rusten. Dezelve was aan het eind des dorps gelegen, en bevatte een ruim voorvertrek om de bezoekers te ontvangen. Vijf of zes mannen waren aan eene ruwe houten tafel gezeten, en zagen den nieuw aangekomene bij zijn binnentreden even aan, zonder zich verder om hem te bekommeren.

FREDERIK plaatste zich in een hoek bij het raam, en liet zich een glas melk geven, onwillekeurig naar het levendige gesprek der gasten luisterende.

„Ja, ja," zeide een van hen, een dikke pachter, „die zal maar goed aan het erven komen; die zulk eene rijke tante heeft, mag van geluk spreken. Hij is het wel waard!" merkte een klein mannetje aan, „ik gun het hem meer dan zijnen buurman, want die is waarlijk schandelijk inhalig."

„Maar vrienden!" riep een oude grijze boer, „hebt gij dat berigt in de courant al gelezen? Heeft een uwer ook iemand in zijne familie die CLAREAU heet? want die man is, zoo als ik gelezen heb, te *Hamburg* gestorven, heeft een aanzienlijk

kapitaal nagelaten, en de onbekende erfgenamen worden opgeroepen."

„Ik wenschte, dat mijn naam CLAREAU was," hoorde men thans als uit eenen mond.

„Dan leide ik dadelijk mijn geheele pakje te vinden," sprak een koopman, die tot nu toe geen deel aan het gesprek genomen had, er thans luide tusschen in, door welke woorden hij het gansche gezelschap aan het lagchen bragt. Onze FRITS had den laatsten spreker bij zijn binnentreden niet opgemerkt, thans echter trok deze al zijne aandacht. Onafgebroken vestigden zijne oogen zich op den koopman, wiens gelaatstrekken hij oplettend beschouwde. „Hoe!" sprak hij in zich zelven, „die man komt mij bekend voor, ik heb dat gelaat meer gezien, die stem vroeger gehoord." Meer en meer meende hij zich daarvan te mogen verzekerd houden, maar kon zich nog niet herinneren, wanneer in zijn leven zulks had plaats gehad. — „Eindelijk, ja toen was het geweest, toen hij als een kleine jongen met grootmoeder over het verdronken land was gegaan; toen heeft hij ons den weg gewezen. Ja! dat was die man, zie daar is zijn pak en zijn hond." Dadelijk na deze herinnering wendde FREDERIK zich nu tot den doortrekkenden koopman. „Wel vriend!" zoo ving hij aan, „kent gij mij nog?"

De Koopm. „Ik, u kennen? Ik geloof niet u ooit meer gezien te hebben."

Fred. „Bedenk u wel, hebt gij niet eens op zekeren winter, eenige jaren geleden, tusschen G*** en de koopstad A*** aan eene oude vrouw en een knaapje den weg over het land gewezen?"

De Koopm. „Ja waarlijk! Dat herinner ik mij, en toen ik in het voorjaar langs dienzelfden weg kwam, heb ik er nog weder aan gedacht, maar gij zijt toch dat knaapje van toen niet?"

Fred. „Wel zekerlijk ben ik dat."

De Koopm. „Wat veranderen de jaren den mensch toch, maar zeg mij, die oude vrouw is zekerlijk dood...."

Fred. „Mijne grootmoeder, neen! God dank! zij leeft nog en is vrij wel. Ik ben juist op weg om haar eens te gaan bezoeken; maar laat ik u eerst onze tegenspoeden van die reis mededeelen."

Daarop vertelde FREDERIK uitvoerig al het gebeurde, hetwelk onzen lezers bekend is. „En weet gij ook wat die zak bevatte," vroeg de koopman, wiens nieuwsgierigheid opgewekt was.

„Och," antwoordde FRITS, „eigenlijk geloof ik dat er niets van veel waarde bij was, want mijn vader was arm gestorven. Het voornaamste was eene blikken doos, waarin hij papieren had doen sluiten, en die wij aan mijnen voogd moesten geven."

„Hoe wonderbaar gaat het toch soms in de wereld," riep de eerlijke koopman uit. „Weet mijn jonge vriend, dat alles door mij gevonden is. Ik

zak was vergaan, dien heb ik laten liggen, maar een' ouden bijbel, een paar schoenen die echter zijn losgebarsten, en de blikken doos, die dingen heb ik bewaard, en draag dezelve bestendig onder in mijn pak." „„Misschien,"" dacht ik, „„ontmoet ik nog eenmaal iemand, dien die zaken aangaan.""

Men verbeelde zich de blijdschap van BORKAMP toen de trouwhartige vinder al die verlorene voorwerpen uit zijn groot pak te voorschijn kreeg, en dezelve, zonder eenige dankbetuiging te willen hooren, aan den eigenaar terug gaf.

Met innig genoegen beschouwde deze het wedergevondene, en verheugde zich bij voorraad in de blijdschap zijner goede grootmoeder.

Wel was hij thans nieuwsgierig naar den inhoud der bewuste doos, maar wilde die toch niet dan in haar bijzijn openen.

Na den vriendelijken koopman nog herhaalde malen levendig zijnen dank betuigd te hebben, maakte FREDERIK zich gereed zijnen weg te vervolgen.

De kramer had intusschen zijn pak weder op den rug gehangen, groette al de aanwezigen, drukte vooral BORKAMP de hand, en ging heen; met de woorden: „Vaarwel! jeugdige vriend. Mogelijk ontmoeten wij elkander nog wel eens weder. Groet uwe grootmoeder van mij!"

„Kom, Nero! volg mij!"

ZESDE HOOFDSTUK.

LOUIS CLAREAU.

Wij moeten thans met ons verhaal weder eenige jaren terug keeren, en wel tot op den tijd dat de vader van FREDERIK BORKAMP nog leefde.

Onder vele andere passagiers, op eene stoomboot, welke te dier tijde naar *Hamburg* stevende, bevond zich ook een jeugdig man, die aller aandacht trok. Zijn gelaat was bleek en somber. Zwijgend en naar het scheen in diep gepeins verzonken, had hij zich op het dek van het vaartuig eene afgezonderde plaats gekozen, verwijderd van de andere meest luidruchtige reizigers.

Doch hij bleef slechts korten tijd alleen. Weldra plaatste zich een deftig bejaard heer tegen over hem, wiens open gelaat vriendelijkheid en goedhartigheid teekende. Hij had dan ook reeds met

de meeste menschen, die de reis op de stoomboot medemaakten, een langer of korter gesprek gehouden. Elk der aanwezigen wist hij door zijne vertellingen tot lagchen te brengen, en ook het sombere gelaat van den onbekende klaarde hierdoor op. Den grijsaard deed zulks blijkbaar genoegen. Daarom droeg hij zorg dat het gesprek tusschen hen geen oogenblik werd afgebroken, en noodigde door zijne gulle openhartigheid den jeugdigen medereiziger tot wederkeerig mededeelen uit.

Zoo zeide de oude onder anderen al spoedig, dat hij de vrijheer VON WALSTEYN was, waarop de tegen over hem zittende zich als LOUIS CLAREAU deed kennen. Deze werd van lieverlede spraakzamer, en scheen meer en meer vertrouwen in den ouden WALSTEYN te stellen.

Maar met gespannen aandacht luisterde hij vooral, toen deze hem verhaalde, hoe hij, tot vermaak de *Nederlanden* doorreizende, onverwachts het bedroevende berigt had ontvangen, dat de rentmeester van zijn uitgebreid landgoed plotseling was overleden. Hij roemde en prees den man hoog, en verklaarde zelden iemand te zullen vinden, aan wien hij zoo gehecht was, en die door eerlijkheid en braafheid zijne hoogachting had verworven. Thans werd zijne tegenwoordigheid dringend vereischt, daarom had hij zelfs zijne reis moeten bekorten.

En wie den Heer VON WALSTEYN, naar het

uiterlijke te oordeelen, reeds voor een goedhartig man had aangezien, werd daarin door zijne vertellingen wel bevestigd, die hem deden kennen, als een menschenvriend, terwijl de toon, waarop hij sprak en zijn edel gelaat, het zegel der waarheid aan zijne woorden hechtte.

Eindelijk had het vaartuig de plaats van deszelfs bestemming bereikt. Alles was thans drukte en beweging, ieder zocht zijne bagage bijeen, deze had dit verloren, gene kon dat niet vinden, het was een verward dooreenloopen, hetwelk gepaard ging met het onophoudelijke geroep der aan de haven staande arme lieden, die hunne diensten aanboden.

Niettegenstaande dit gewoel, droeg CLAREAU toch zorg in de nabijheid van den Heer VON WALSTEYN te blijven, en toen deze eindelijk de noodige bestellingen omtrent zijne goederen had gegeven, en zich van de boot verwijderde, kwam onze sombere reiziger ook terstond den ouden man, die zijn vertrouwen had gewonnen, opzijde, en wandelde met hem mede. Spoedig ontstond daarop tusschen hen beiden het volgende gesprek:

v. *Walst.* „Zoo ik wel gezien heb, mijn vriend! dan zijt gij droefgeestig gestemd, uw gelaat doet zulks duidelijk zien, — ik bedrieg mij immers niet?" —

Clareau. „Treurig gestemd? Ja, vrolijk ben

ik niet, maar ...." Hier zweeg hij, en wischte heimelijk een' traan uit zijne oogen.

v. Walst. „Kom, ik zie wel, er moet iets zijn, dat u bedroeft, vertel mij zulks openhartig, mogelijk kan ik u helpen."

Clareau. „U verhalen, mijn waarde Heer! waardoor mijn gelaat dien somberen plooi heeft aangenomen, neen! dat kan ik niet, en het zou slechts strekken om mijne smart te vermeerderen. Eerst na mijnen dood zal men mij leeren kennen, en dan zal elk moeten betuigen, dat LOUIS CLAREAU *waarlijk ongelukkig was.*"

Deze laatste woorden werden met zulk een diep gevoel van smart uitgesproken, dat de brave grijze er van ontroerde.

„Maar mij helpen, — zoo ging de onbekende voort, — ja, dat kunt gij misschien. Ik ben arm, en hier in een vreemd land, waar ik niemand ken, waar niemand woont, die verpligt is den armen CLAREAU iets tot onderhoud te geven. Wat moet hij dan aanvangen, wanneer honger en gebrek hem zullen kwellen?" ....

v. Walst. „Uwe woorden treffen mij diep, doch zij zijn mij tevens duister. Ik wil evenwel, voor het oogenblik, niet verder naar de oorzaak van uw ongeluk onderzoeken. Uwe donkere vooruitzigten brengen daar zeker veel toe bij; daarom wil ik veeleer u trachten te helpen.

„Hebt gij lust mijn' vorigen rentmeester te vervangen of zulks ten minste met mij gezamenlijk te doen, tot dat gij met de zaak bekend geworden zijt en het alleen zult kunnen waarnemen?"

Clareau. „Deze vraag overtuigt mij van uw edel gemoedsbestaan. O met hoeveel dankbaarheid neem ik uw menschlievend aanbod aan. Reeds had ik er bij uw verhaal aan gedacht, maar ik durfde zulks niet hopen, ik had den moed niet het te vragen."

v. Walst. „Het doet mij genoegen, dat zulks u bevalt. Zoo zijn wij dan beiden terstond geholpen. Van dit oogenblik af treedt gij in mijne dienst, maar ik hoop dan ook tevens in u een' waardigen opvolger van mijn' eerlijken HELLER gevonden te hebben."

Clareau. „Heb dank, hartelijken dank brave Heer! Zoo als ik hoop, zal mijn gedrag mij uwe onverdiende goedheden waardig maken."

Het grootste gedeelte van dit gesprek was gehouden in een voornaam hôtel, waar de vriendelijke oude zijnen nieuwen vriend reeds spoedig had doen binnen treden.

Thans kwam eene prachtige koets aanrollen, die voor de deur stilhield, en weldra den vrijheer VON WALSTEYN met zijnen dankbaren beschermeling, naar zijn, een half uur buiten de stad gelegen, landgoed overbragt.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DOOD VAN DEN EIKEN VREEMDE.

Hebben wij den Heer VON WALSTEYN leeren kennen, als zijnde van een edel karakter, en eenen waarlijk menschlievenden aard, hij was daarbij tevens altijd vrolijk en opgeruimd, zoodat ieder die hem kende, hem niet alleen de zuiverste hoogachting toedroeg, maar den braven grijsaard ook hartelijk lief had.

Voor zijne onderhoorigen was hij een vader; hij had geduld met hunne gebreken, en wist daar, waar zulks noodig was, door liefderijke vermaningen te verbeteren.

Bijzonder moest het dus CLAREAU in dienst van zulk eenen Heer bevallen. Van zijnen kant deed hij daarom ook zijn uiterste best om zijnen redder

te behagen, en zulks mogt hem inderdaad gelukken.

VON WALSTEYN hield veel van hem; hij had zijne vroegere levensgeschiedenis thans ook vernomen, en hem daardoor niet minder lief gekregen. In stillen vrede vloden zoo vier gelukkige jaren voorbij, toen er plotseling een groote ommekeer plaats greep.

Sedert een half jaar namelijk, leed de brave oude van tijd tot tijd aan eene kwaal in het hoofd, die hem thans op het ziekbed wierp, dat weldra zijn sterfbed werd, maar zulk een sterfbed, lieve Lezers, zullen wel weinige menschen hebben, zoo zacht en kalm was het, zoo vol van aangename herinneringen van een welbesteed en vroom leven.

Voor velen was 's manns dood een gevoelig verlies, maar vooral voor CLAREAU. Hij was zoo teeder aan den Heer VON WALSTEYN gehecht, dat het hem regt smartelijk viel dien te moeten missen.

Onze edele ontslapene had zijnen vriend echter niet onverzorgd achtergelaten. Slechts drie verre en mede vermogende bloedverwanten tot zijne erfgenamen hebbende, daar hij nooit gehuwd was geweest, had hij aan CLAREAU een belangrijk legaat beschikt.

Deze moest thans weldra het landgoed, dat door de erfgenamen verkocht werd, verlaten, en begaf zich met der woon naar *Hamburg*, geenszins

echter om in werkeloosheid zijne dagen door te brengen. Met zijn kapitaal speculerende, scheen alles mede te werken om zijn vermogen te vergrooten.

Gelukkig waren zulke schatten bij hem in goede handen, en deelde hij dankbaar en rijkelijk mede van hetgeen God hem boven zoo velen schonk. Ongetwijfeld werkte het goede voorbeeld van zijn' overleden Heer hiertoe krachtdadig mede.

Eerlijke armoede werd door den vermogenden CLAREAU gespijsd en gekleed; nooit smeekte een ongelukkige aan zijne woning te vergeefs om hulp; het scheen zijn grootst en oenigst genoegen te zijn armen te helpen, vooral wanneer hij zulks doen kon, zonder dat men wist, wie de milde gever was. Hij wilde dat de begiftigden er den Vader daar boven voor zouden danken en niet hem, die daartoe slechts een werktuig in de hand van God was. Dat was ware weldadigheid!

Voor het overige was en bleef de Heer CLAREAU een zonderling mensch, wiens gedrag zeer raadselachtig was. Weinige menschen leven er op aarde, hetzij rijk of arm, die geene vrienden of vriendinnen hebben, of naar het bezit daarvan streven.

CLAREAU was een van die zeldzamen, immer leefde hij alleen en afgezonderd. Niet dat het hem aan vrienden zou hebben ontbroken, wanneer hij die gewenscht had, maar zij vonden hem

altijd even stroef en in zich zelven gekeerd, en hij ging slechts met de zoodanigen om, waar hij uit hoofde zijner zaken niet buiten kon. Van daar dat men algemeen zeide: „welk een zonderling mensch is toch die CLAREAU!" ofschoon niemand hem den lof van een weldadig man te zijn, durfde betwisten. Altijd scheen hij in diepe gedachten verzonken, steeds zocht hij de eenzaamheid, altijd was hij stroef en zwijgend. Zijne rijkdommen schenen voor hem zelven geene waarde te hebben, alleen weldoen was hem een troost. Zoo kan dan een rijk mensch zich ook wel ongelukkig gevoelen!

Er waren herinneringen uit vroegere dagen, die den ongelukkigen CLAREAU kwelden. Het geweten, die stem in ons binnenste, die ons zoo naar waarheid vertelt of wij goed of kwaad gedaan hebben, die regter, welken men niet misleiden kan, scheen hem vroegere misdaden te verwijten; en mogt zulks door zijn tegenwoordig edel gedrag geen verwijten meer heeten, dan toch smartelijk te herinneren.

Ja, de gedachte, dat hij den schoonen tijd zijner jeugd in rookelooze en zondige vermaken had verspild; dat een vader van droefheid over zijn losbandig gedrag ten grave was gedaald, dat waren smartelijke herinneringen, die zich niet lieten uitwisschen.

Vooral de gedachte, dat aan dit alles niets meer te veranderen was, dat die dagen voor immer voorbij waren, dat het thans te laat was, pijnigde den armen rijke, en deed hem menigmaal bitterlijk weenen! — O zoo gaarne had hij zijne jeugd nog eens teruggeroepen, zoo gaarne nog eens beginnen te leven; zoo gaarne zijnen vader door een gehoorzaam gedrag verblijd, maar dat alles was en bleef thans onmogelijk.

Schrikkelijk denkbeeld! Niet waar? lieve Lezers! Geen wonder, dat zulks eene diepe neerslagtigheid bij hem te weeg bragt.

Gij, die dit leest, ziet dan wel toe, dat gij nimmer iets doet, waarover gij naderhand berouw zoudt kunnen gevoelen. Vraag altijd eerst naauwlettend u zelven af: „is het wel goed dat ik dit of dat doe, of zou het mij daarna misschien spijt veroorzaken?" Doch bij al het bedroevende van zijnen toestand, was het toch gelukkig, dat CLAREAU berouw had over zijne vroegere verkeerdheden; het was gelukkig dat hij tot inkeer was gekomen: nu kon hij immers, hetgeen hij ook vurig deed, God nog om vergeving smeeken, en door een verbeterd gedrag toonen, dat zijn berouw opregt gemeend was. Want hoewel gij nog jong zijt, mijne jeugdige vrienden en vriendinnen! zoo weet gij toch zekerlijk reeds wel, dat God — al is het niet altijd op aarde, dan toch hier namaals — het

goede beloont en het kwade straft; maar tevens, dat Zijne liefde vergiffenis wil schenken aan allen, die met een berouwvol hart hem daarom bidden: God straft ongaarne, Hij vergeeft liefst.

Wij kunnen niet te spoedig berouw over onze misslagen toonen, want wij weten immers niet, indien wij het tot morgen wilden uitstellen, of wij dan nog zullen leven? De dood kan de menschen schielijk verrassen.

Wij vinden een voorbeeld van dit laatste in LOUIS CLAREAU: des morgens nog in redelijken welstand verkeerende, was hij reeds des avonds niet meer. Een plotselinge dood had een einde aan zijn berouwvol leven gemaakt.

Weldra was de maar van zijn overlijden door geheel *Hamburg* verspreid. Iedereen sprak van het onverwacht afsterven van den rijken zonderling, en de meesten met droefheid: want hoewel hij in het verborgen had wel gedaan, zoo was het toch tegen zijnen wil, niet onbekend gebleven, dat hij de milde gever was. Vele bewelddadigden zegenden dan ook zijne nagedachtenis.

De aanzienlijke nalatenschap van den Heer CLAREAU werd terstond na zijnen dood, onder bescherming van de overheid der stad gesteld en geregtelijk verzegeld. Daarop trachtte men van verschillende kanten berigten in te winnen, omtrent den persoon van den overledene, doch nie-

mand wist iets anders te zeggen, dan dat hij vroeger Rentmeester bij den Heer VON WALSTEYN in de nabijheid van *Hamburg* was geweest. Daarom besloot men, om door middel van de dagbladen, ook in andere landen de tijding van zijnen dood te verspreiden.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

DE VERDICHTE NAAM.

Wijd en zijd in de voornaamste landen van Europa werd nu het afsterven van eenen zekeren Heer LOUIS CLAREAU te *Hamburg*, door de nieuwsbladen bekend gemaakt. Men maakte melding van het aanzienlijke vermogen, dat hij had nagelaten, en, voor zoover men dezelve kende en met bescheidenheid mogt mededeelen, ook van eenige nadere bijzonderheden, welke mogelijk den belanghebbenden eenig licht konden geven, terwijl tevens allen, die bewijzen konden 's mans wettige erfgenamen te zijn, werden opgeroepen om zich bij de overheid der stad *Hamburg* aan te melden.

Ziedaar hetzelfde berigt, waar de gasten in de herberg over spraken, toen FREDERIK BORKAMP er den koopman ontmoette.

Zoo verliep er ruim eene maand, zonder dat men iets vernam; totdat eindelijk zich iemand in persoon aanmeldde, die ook CLAREAU heette. Doch ongelukkig voor dezen, het bleek, dat hij zijnen naam geheel anders schreef dan de overledene; ook kon hij volstrekt niet bewijzen een bloedverwant van den Heer LOUIS CLAREAU te zijn. Men liet dien man dus weder gaan, wien de begeerte naar de goede erfenis alleen had uitgelokt de zaak te beproeven.

Men had bij het onderzoeken van den boedel geen testament gevonden: Waarschijnlijk was de onverwachte dood, die CLAREAU had verrast, hiervan de oorzaak. Doch nu, daar zich na verloop van een half jaar, nog niemand voordeed, besloot men tot een nog naauwkeuriger onderzoeken van de papieren des afgestorvenen, en waarlijk op eene verborgen plaats werd thans iets gevonden, dat opheldering gaf: het was een dagboek, door CLAREAU bij zijn leven geschreven.

Gij weet wel, wat een dagboek is, lieve Lezers? Zulk een boek, daar men alle dagen het verrigtte, zoo wel goed als kwaad, in nederschrijft. Anderen teekenen daarin slechts nu en dan het voornaamste aan.

Nu, een dergelijk dagboek vond men dan, en was daar zeer verblijd over, daar die beschreven bladen een helderder licht over het wezen van

den onbekende deden opgaan. Wij willen u er het een en ander uit mededeelen:

UITTREKSELS

uit het dagboek van LOUIS CLAREAU.

Het is als of ik uit eenen droom ontwaakt ben. God! ware het een droom geweest! Maar helaas! het is waarheid.

Zoo heb ik dan voor altijd mijn geluk als met voeten vertreden: men heeft mij mijne plaats op de Hoogeschool ontzegd; ik heb mijnen vader van verdriet doen sterven; zijne nalatenschap rokeloos verspild! Nu ben ik een arm en ellendig slecht mensch, die door elk veracht wordt... Dat is reeds mijn loon!

Welke aandoeningen, toen ik het huis van mijnen broeder naderde, het huis, waar ook eens mijn brave vader leefde!

Hoe was het mij, als of alle menschen mij bespottend aanzagen, toen ik die woning binnentrad.

Ik had zoo veel goedheid van mijnen broeder EDUARD niet durven verwachten. Ach! ware ik ook zoo braaf en deugdzaam als hij.... ik had dit kunnen zijn, doch het is mijne eigene schuld. Hij wil mij zelfs nog geld ter leen toevertrouwen.

En nu zal ik weldra deze stad, dit land ver-

laten, om nimmer weder te keeren. Want, hier blijven! Neen, dat zou ik niet kunnen doen. Daartoe ben ik te veel bij elk van de verachtelijkste zijde bekend. Ik ga dan heen, naar een vreemd land, waar niemand weet, welk een slecht mensch hij in mij voor zich ziet.

Ik wil nog meer doen, en ook mijn' naam met eenen anderen verwisselen; toch ben ik immers niet waardig den eerlijken naam van BORKAMP langer te dragen; heb ik dien niet door mijn gedrag onteerd!

Men zal mij dan daar in den vreemde geen FERDINAND BORKAMP meer noemen: LOUIS CLAREAU zal mijn verdichte naam wezen.

Ziedaar mij dan op reis. Vaarwel! stad, waar ik werd geboren, waar ik als knaap mij met onschuldig spel mogt vermaken, maar waar ik tot het kwade werd verleid, waar ik zoo zwaar misdreef.

Vaarwel, stad mijner vaderen, ik heb u thans voor het laatst aanschouwd!

Vaarwel, mijn eenige broeder, mijn EDUARD! waarschijnlijk zie ik u nimmer weder; en gij overigen, die ik eertijds mijne vrienden noemde, maar die mij zoo schandelijk hebt misleid; ik haat u niet — neen! Ik ben even slecht als gij, daarom wil ik voortaan voor u en voor mij bidden.

Daarom roept mijn hart ook u toe: vaartwel! verbetert u!....

O! er is niets zoo schrikkelijk als een kwaad geweten. Waar ik ook ga of mij bevind, overal word ik door pijnigende herinneringen achtervolgd. Hoe bleek is mijn gelaat! Hoe somber blikken mijne oogen! Hoe treft het mij, wanneer ik anderen daar zoo vrolijk zie henen gaan.

Welk eene zorgvolle liefde der Voorzienigheid! Nauwelijks zet ik hier te *Hamburg* voet aan wal, of ik heb reeds eene betrekking als Rentmeester bij den edelen Heer VON WALSTEYN.

Kom, ik wil dan ook met alle inspanning mijnen pligt betrachten.

Zwaar treft mij die slag. Mijn brave redder is gestorven. Hoe goed was hij! Ach, hoe wist hij mij te troosten. En hoe heeft zijne liefde, ook nog na zijnen dood voor mij gezorgd!

Hij heeft mij een aanzienlijk legaat vermaakt.

Ik wil thans in *Hamburg* mij nederzetten, en milddadig zijn, zoo als hij was.

Alles loopt mij wonderbaar mede: mijne ondernemingen gelukken mij, en brengen telkens grootere winsten aan. Doch dit geluk is niet in staat, mijn blijvend ongeluk uit den weg te ruimen.

Zou mijn broeder EDUARD zich niet meer met mij willen inlaten? Reeds herhaalde malen schreef ik hem immers, dat ik thans in staat ben hem het geleende dubbel te vergoeden; maar hij antwoordt niets.

Zouden mijne brieven verloren zijn geraakt!

Heen in mijn vaderland te gaan opzoeken, neen! daartoe kan ik niet besluiten; ik betreed die plaats niet weder! of zou mijn goede EDUARD mij reeds zijn voorgegaan.... misschien woont hij reeds daar boven in den Hemel. God weet het.

Wel, mijne jonge vrienden! moet gij ook niet bekennen, dat dit dagboek alle opheldering betrekkelijk den overledene gaf?

Zoo heette hij dan niet LOUIS CLAREAU, maar het was onze zelfde FERDINAND BORKAMP, dien wij in het tweede Hoofdstuk leerden kennen, van wien men, nadat hij zijnen broeder bezocht en de stad verlaten had, nooit weder iets had vernomen.

Zijn immer even somber en zonderling gedrag was nu ook best te verklaren, men wist thans waar zulks aan was toe te schrijven.

Nog eenige andere papieren, welke men vond, sommigen met zijne handteekening voorzien, bevestigden nog meer, dat zijn naam waarlijk BORKAMP was.

Men besloot daarom thans op nieuw, zulks door middel van de dagbladen bekend te maken, en te melden, dat volgens gevondene geschriften, de te *Hamburg* overledene, niet, zoo als vroeger was berigt, CLAREAU, maar FERDINAND BORKAMP heette, en dat hij uit de *Nederlanden* afkomstig was.

NEGENDE HOOFDSTUK.

HET BELANGRIJKE GESCHRIFT.

Keeren wij thans tot FREDERIK, dien wij in de dorpsherberg lieten vertrekken, terug.

Innig en hartelijk was de vreugde van den braven jongeling, toen hij de verlorene voorwerpen zoo onverwacht had terug bekomen. Opgeruimd en met een vrolijk hart zette hij zijnen togt voort, om maar des te spoediger zijne dierbare grootmoeder weder te zien.

Eindelijk bereikte hij de groote stad en weldra de nederige woning der goede oude. Welk eene zalige vreugde, toen beiden elkander, na lang afzijn, in de armen mogten knellen. De brave weduwe was verrukt over het bloeijende voorkomen van haren kleinzoon.

Schreijende van vreugde, riep zij uit: „mijn FRITS! God heeft mijne bede verhoord. Gij hebt u braaf en vroom gedragen. O hoe dank ik den Hemelschen Vader, dat ik vóór mijn sterven u nog eens en zoo gelukkig weder mag zien."

Frederik. „Dat genot is voor mij niet minder heerlijk, lieve grootmoeder! Want hoewel uw gelaat den onderdom teekent, er is geene zwakheid of droefheid op te lezen."

Grootm. „Neen, mijn jongen! Ik ben ook van harte gezond, en voel mij verjongd, als ik u zoo gelukkig zie."

Fred. „En nu heb ik reeds terstond nog een groot nieuws te verhalen, dat zeker uwe blijdschap zal vermeerderen."

Grootm. „Gij maakt mij nieuwsgierig FRITS, wat kan dat wezen."

Fred. „Als gij eens onverwacht iets terug bekwaamt, dat sedert lang verloren is, zoudt gij u daarover niet verblijden?"

Grootm. „Ongetwijfeld, maar in den laatsten tijd had ik niets van veel waarde te verliezen. Vergist gij u niet, mijn beste FREDERIK?"

Fred. „En hebt gij dan den val door het ijs geheel vergeten, waarbij wij onzen reiszak verloren, dien wij aan den voogd moesten overhandigen?"

Grootm. „Is het mogelijk? Maar neen, dat kan niet zijn!"

Fred. „En evenwel is het toch zoo. Den zak zelven heb ik niet, maar toch zijnen voornaamsten inhoud."

De jonge BORKAMP haalde thans een en ander uit zijn pakje te voorschijn, en leide het voor de oude vrouw op de tafel neder.

„Ja waarlijk!" riep deze uit, „het is alles hetzelfde. Nooit in mijn leven smaakte ik zoo veel geluk op eenen dag. Zie daar is ook de bijbel weder, waar uw goede vader dagelijks in las. O mijn jongen! Als ik dien bijbel aanschouw, dan komt menige herinnering aan vroegere dagen weder boven. Zie! thans is hij geheel vergaan.... Maar zeg mij toch, hoe komt gij aan dit alles? Wat is zulks lang geleden?"

Vrouw LIEZEN'S kleinzoon vertelde nu omstandig zijne ontmoeting in de herberg, welk verhaal de oude vrouw met de grootste belangstelling aanhoorde.

„Hoe wonderlijk kan het toch in de wereld toegaan," riep zij getroffen uit, „Maar wat zullen wij thans met die blikken doos aanvangen? Zou de Heer TRYZEL die nog moeten hebben?"

Fred. „Indien hij zich een voogd voor mij getoond hadde, dan wel grootmoeder, maar nu hij ons verstooten heeft, neen, nu niet! Wij kunnen

door Gods hulp thans ons zelven redden, en behoeven zijnen bijstand niet meer."

Grootm. „Maar uw vader beval in ons beider belang dezelve aan uwen voogd te geven."

Fred. „Wij willen haar zelven openen, en zien wat zij bevat, ofschoon er wel niet veel meer dan eene aanbeveling aan den Heer TRYZEL in zal te vinden zijn."

De rondom gesloten doos werd thans verbroken, en nieuwsgierig grepen beiden naar de papieren, die zij inhield. Met drift opende FREDERIK het bovenste, en las: „Ik ondergeteekende verklaar van mijnen broeder EDUARD BORKAMP te hebben gekreeg, eene som van *f* 2000, enz. Het was dezelfde schuldbekentenis, die wij reeds kennen, en welke door EDUARD's broeder, FERDINAND, was ondertoekend.

Fred. „Zou dat misschien die oom zijn, welken ik nooit gekend heb."

Grootm. „Zulks is wel waarschijnlijk. Ook ik heb hem nooit leeren kennen; doch uw vader heeft mij wel eens verhaald, dat hij nog eenen broeder had, die naar een vreemd land gereisd was, doch hij had sedert niets meer van hem gehoord, en sprak er ongaarne over."

Fred. „Deze schuldbekentenis baat ons niet veel, als wij de woonplaats van mijnen oom niet kennen, en ook niet weten of hij dood dan levend is."

Grootm. „Maar laat ons eerst zien wat de doos verder bevat."

Daarop openden zij de overige papieren één voor één: het waren meest brieven, in vroegere dagen door den Heer TRYZEL aan FREDERIK'S vader geschreven, waarin hij ook met de meeste vriendelijkheid verzekerde, dat, wanneer BORKAMP eens mogt komen te overlijden, hij volgaarne voor den kleinen FREDERIK zou zorgen. Verder werden er zaken in behandeld, waaruit wel bleek, dat de Heer TRYZEL vroeger belangrijken handel met BORKAMP had gedreven.

Eindelijk werd ook nog eenen brief gevonden, van FREDERIK'S overleden vader. Dezelve was aan den voogd gerigt, en van den volgenden inhoud:

„MIJNHEER EN VRIEND!

„Wanneer gij dezen ontvangt, ben ik reeds overleden. Ik ben gestoreen met de troostvolle verwachting in het hart, dat gij uw voor mijne arme moeder en den kleinen FRITS *zult zorgen, zoo als gij in nevensgaande brieven zoo herhaaldelijk hebt beloofd. Denk evenwel niet, dat ik ze u ten bewijze daarvan terug zend: dan moest ik immers aan uwe trouw twijfelen; maar veeleer omdat dezelve, mogelijk na mijnen dood in vreemde handen zouden geraken.*

„Zoo als ik meermalen bij mijn leven heb verhaald, ik bezit nog eenen broeder, FERDINAND *genaamd, die buiten 's lands is gegaan.*

„Deze is mij nog altijd eene somme gelds schuldig, zoo als uit hierbij gevoegde schuldbekentenis blijkt. Mogt het zijn, dat die broeder tot vermogen gekomen was, en gij vroeg of laat iets van hem vernaamt, zoo kunt gij deze som van hem vorderen, en ter verdere opvoeding van mijn geliefd jongske aanwenden. Bij overlijden zou de schuldbrief ook nog tot bewijs van bloedverwantschap kunnen strekken. Ik wilde ten minste dit papier ook in uwe handen stellen.

„En nu, vaar wel, mijn vriend! God vergelde u uwe liefderijke zorg voor de mijnen,

Uw Dienaar en Vriend,
EDUARD BORKAMP."

„Wat heeft mijn brave vader zich in dien man bedrogen," riep FREDERIK getroffen uit.

Grootm. „Ja mijn zoon! zoo zult gij u misschien in de wereld ook wel eens misleid zien. Zulks heeft meer plaats dan gij misschien nog vermoedt. Ik ben ondertusschen maar blijde, dat de Heer TRYZEL nooit deze doos in handen gekregen heeft; wie weet toch, of gij misschien niet nog eenmaal iets van uwen oom verneemt, en bezat hij dan deze papieren, dan zou de booze mensch er mogelijk zich zelven voordeel mede doen."

Frid. „Ja, zoo als ik u van het gesprek uit de dorpsherberg verteld heb, van dien zekeren CLAREAU te *Hamburg*, wiens erfgenamen opgeroepen werden."

Grootm. „Juist. Evenwel moet gij op zoo iets nimmer stellig rekenen, het is mogelijk, maar niet waarschijnlijk. Uw oom was helaas! van zulk een spilziek gedrag, dat hij waarschijnlijk zijn geld spoedig heeft doorgebragt." Nog eenigen tijd duurde dit gesprek voort. Daarna werden de papieren, die wel verkleurd, maar anders ongeschonden waren, naauwkeurig weggeborgen.

Eenige gelukkige dagen mogt de weduwe LIEZEN thans met haren kleinzoon doorbrengen. FREDERIK wist zijne grootmoeder, door zijne goedhartige vrolijkheid, het bijzijn regt aangenaam te maken. Doch spoedig was de tijd van zijn verlof ten einde gesneld. Wel had hij, indien hij zulks gevraagd had, nog langer kunnen blijven, maar de wijze jongeling begreep teregt, dat zijn tijd zijnen meester toebehoorde; hij vertrok derhalve ter bestemder ure, na op nieuw niet zonder tranen, afscheid genomen te hebben: hij moest de oude vrouw beloven toch spoedig eens weder te komen.

Met de gewone minzaamheid werd hij door zijnen baas ontvangen, en hernam zijn werk met nieuwen lust.

Op zekeren middag trad onverwacht de patroon binnen, en verzocht FREDERIK hem te volgen.

„Wat mag dat beduiden," vroeg deze zich zelven af, doch weldra werd hij aangenaam verrast.

„FRITS! FRITS!" riep de brave man zijnen knecht reeds in de verte toe, „zeg mij, hoe is uw naam?"

„FREDERIK BORKAMP," was het eenvoudige antwoord.

„Vertel mij dan eens, bezit gij ook nog eenen oom, in *Duitschland?*"

FREDERIK ontstelde hevig, want hij dacht terstond aan de blikken doos.

„Mijn God! zou het mogelijk zijn!" riep hij entroerd uit. „Ja, ik heb nog eenen oom, FERDINAND heet hij; maar helaas! ik weet niet, waar hij woont."

„Ja, waarlijk! FERDINAND moet ook juist zijn naam zijn. Nu, mijn jonge vriend! dan zijt gij rijk. Uw oom is te *Hamburg* overleden, heeft een aanzienlijk vermogen nagelaten, en thans roept men de wettige erfgenamen op."

FREDERIK kon van ontsteltenis bijna zijne oogen niet gelooven, toen de baas het hem zelf in de courant deed lezen. Op aanraden van zijnen braven meester begaf hij zich nog dienzelfden middag op weg naar zijne grootmoeder om haar het groote nieuws mede te deelen.

De oude vrouw wist het evenwel reeds, voor dat hij hare woonplaats had bereikt.

In eenen kruidenierswinkel iets koopende, had men haar gevraagd of haar kleinzoon geen BORKAMP heette, en hierop toestemmend antwoordende, had men ook haar het nieuwsblad voorgehouden; waaruit zij met niet minder verbazing dan FREDERIK zag dat het thans geenszins CLAREAU, maar FERDINAND BORKAMP was, wiens erfgenamen men trachtte op te sporen.

Wij kunnen onmogelijk de vreugde van de weduwe LIEZEN en FREDERIK beschrijven, toen zij elkander om zulk een onverwacht geluk zoo spoedig wederzagen. Beurtelings staarden zij het verrassende dagblad en de blikken doos aan, als twijfelden zij nog aan de waarheid der verrassing.

Ook de Heer TEYZEL las de oproeping, maar met meer wrevel dan genoegen. Stamproetend liep hij door zijn vertrek, boos op zich zelven, dat hij den jongen BORKAMP verstoten had; hij herinnerde zich thans maar al te zeer, dat deze nog eenen oom bezat, die het land had verlaten. Evenzeer begreep hij, dat, al onderzocht hij nu waar FREDERIKS grootmoeder mogt wonen, zulks hem niets zoude baten: hen, die hij in hun ongeluk verstoten had, thans nu het fortuin hen begunstigde, op te zoeken, zulks zou der oude vrouw zonder twijfel zijne hebzuchtige bedoelingen

verraden, en hij liep misschien nog gevaar met welverdiende minachting behandeld te worden.

De slechte man moest dus zijne spijt verkroppen.

Ons gelukkig paar beraadslaagde thans wat hun te doen stond. Spoedig kwam men overeen den Burgemeester der Stad, een algemeen bemind mensch, hunne zaak bekend te maken en zijnen raad in te winnen.

De achtbare man ontving hen vriendelijk, wenschte hun hartelijk geluk, en duidde zelf de woonplaats van een kundig regtsgeleerde aan, wien zij het beleid der zaak moesten toevertrouwen. Met dankbaarheid werd deze raad opgevolgd. De zaakgelastigde begaf zich onverwijld in persoon naar *Hamburg*, voorzien van de schuldbekentenis en verdere bewijzen van echtheid, de afkomst van den jongen BORKAMP betreffende.

Door vergelijking van dit een en ander met het dagboek, bleek al aanstonds overtuigend, dat onze FREDERIK de eenige erfgenaam van den te *Hamburg* overleden CLAREAU was.

Evenwel verliep er nog een' geruimen tijd, voor dat hij de nalatenschap, waarvan het meeste tot geld gemaakt werd, in handen kreeg; doch met geduld het beloop der zaken afwachtende, kwam ten laatste alles in orde.

Zoo was dan hij, die tot heden slechts zijne deugd, zijne grootmoeder en zijn handwerk in de wereld bezat, op eenmaal een vermogend man.

FREDERIK liet niet na den Regtsgeleerde, die met zoo veel trouw alles bestuurd had, met eene goede som gelds te begiftigen, terwijl hij zijnen beminden meester een fraai en kostbaar geschenk tot nandenken vereerde.

TIENDE HOOFDSTUK.

NOODLOTTIGE STANDVERWISSELING.

De gierige TRYZEL ging steeds voort, zijn volk met hardheid te behandelen; zijn wrevelig humeur was nog verergerd na het vernemen van BORKAMPS geluk.

„Die schatten had ik kunnen bezitten," sprak hij menigmaal tot zich zelven, „indien ik den knaap slechts niet verwijderd had." Zulks was oorzaak, dat hij zijne werklieden nog meer bekrompe, doch God scheen hem voor zijne onchristelijke handelwijze te willen straffen.

Ruim een jaar na het gebeurde met BORKAMP, brak op zekeren nacht boven de ons bekende koopstad een vreeselijk onweder los: groote hagelsteenen sloegen met een hevig geweld tegen de vensters; daverend rolde de donder door het zwarte

luchtruim, telkenmale door een verblindend bliksemlicht voorafgegaan.

Angst en ontzetting maakten zich van de harten der inwoners meester: elk oogenblik verwachtte men, dat de bliksem deze of gene woning zoude treffen, en weldra dan ook liet zich het luide geroep van „brand! brand!" hooren. Eene akelige verwarring heerschte thans te midden van het voortwoedende noodweder: van twee verschillende zijden hoorde men namelijk de kreten van brand opgaan. Waar moest men het eerst hulp bieden? Onstuimig vloog men door elkander, het duurde niet lang of de spuiten reden wild door de straten.

„Waar moet men wezen?" riep het volk, doch niemand wist nog met zekerheid te antwoorden. Eindelijk verhieven zich stemmen: „in de fabriek van TRYZEL! In de werkplaats van TRYZEL is de brand."

„O!" zeiden velen, „laat die maar branden, die onmeêdoogende kerel is niet beter waard." „Foei!" spraken anderen, die braver en weldenkender waren, „spreekt zoo niet, wij vragen niet wie vriend of vijand is, maar wie hulp behoeft?"

Doch met dit al spoedde zich de meeste hulp naar de tweede plaats des ongeluks, terwijl TRYZELS fabriek door den hevig opstekenden wind feller dan ooit begon te branden. Vreeselijk sloegen de vlammen door de daken, terwijl men nu en dan

door het vuur verteerde balken naar beneden hoorde ploffen.

De ongelukkige eigenaar vloog radeloos door het volk, doch ontving helaas! weinig troost; van velen moest de gehate man zelfs smaadredenen hooren.

Zijn eenige zoon, die ook reeds gehuwd was, beproefde alles om nog het kostbaarste en belangrijkste te redden. Reeds woedden de vlammen beneden verslindend rond, toen hij zich nog in het gebouw waagde. Helaas! een brandende balk stortte met een gedeelte van den muur neder en verpletterde den ijverigen zoon.

Het gerucht van zijn noodlottig einde verspreidde zich weldra, en maakte den met onspoed overladen TRYZEL als wanhopig.

De jeugdige vrouw van den omgekomenen, wist bij het hooren dezer tijding, niet wat zij deed. Dan wrong zij tóddend de handen, en riep uit: „o God! laat ook mij en mijn wichtje sterven!" Dan weder liep zij als krankzinnig door hare kamer.

Den brand tegen te gaan was niet langer mogelijk: dus moest men slechts op het behoud der belendende gebouwen bedacht zijn. De fabriek werd geheel eene prooi der vlammen. Nog verscheidene dagen rookten en smeulden de puinhoopen. Slechts na veel moeite vond men het zwaar

verminkte lijk van den jeugdigen man onder dezelve.

De domme gierigheid van den Heer TRYZEL was oorzaak geweest, dat hij zijne eigendommen niet tegen brandschade verzekerd had. Welk een slag! Met het verliezen zijner fabriek hielden ook alle verdiensten op; doch toen na verloop van een paar maanden de ontroering en smartelijke herinnering van den brand geweken waren, scheen hij er hardnekkig tegen in te worden, en troost te zoeken in dingen, die zijn rampzalig lot gewis nog ellendiger moesten maken.

Dag en nacht vloden thans in werkeloosheid of in brassen en in spelen heen. Zulks kon niet lang onbekend blijven; van alle kanten kwamen nu de schuldeischers opdagen, van welke velen belangrijke sommen te vorderen hadden. Dit bragt nu den armen man allengs in meerdere verlegenheid. Hij had zich reeds te veel aan zijne nieuwe levenswijze gewend en vond daarin te veel behagen, (daar zij hem in eene verdoovende roes hield) om daarvan te kunnen terugkeeren, en evenwel zijn vermogen was bijna verteerd.

Hoe langer hoe meer gedrongen wordende, maakte de reeds schuldige man zich aan werkelijke misdaad nog schuldiger, en viel daardoor nog te dieper: hij maakte eenen valschen wissel, om zich vooreerst weder te kunnen redden.

„Wacht u voor den eersten stap!" predikte ook

wel het leven dezes ongelukkigen. Drie dagen na zijn misdrijf werd hij reeds onder het zamenvloeijen van eene overgroote menigte ter gevangenis geleid.

Voor de jeugdige weduwe van zijn' overleden zoon was zulks de doodsteek. Haar teedere zuigeling werd door eene menschlievende buurvrouw verzorgd en gekweekt.

ELFDE HOOFDSTUK.

VERGELDT KWAAD MET GOED.

FREDERIK verliet al spoedig met zijne grootmoeder de stad, en begaf zich ver van daar op een allersangenaamst dorpje; aldaar betrok hij een schoongelegen huis, en wendde alles aan om toch de geliefde oude vrouw de weinige levensdagen, die haar nog overbleven, zoo aangenaam en gemakkelijk mogelijk te maken; zonder evenwel daarom door prachtige meubelen of talrijke bedienden voor de oogen zijner mededorpelingen te willen schitteren.

Zij beiden waren aan zulk eene eenvoudige levenswijze gewoon, dat zij die niet voor pracht en praal wilden verruilen, al waren zij daartoe in de gelegenheid.

Op den schoorsteenmantel prijkte de blikken

doos, in een net kastje vervat, en de oude vergane bijbel. Oud als zij waren, waren deze voorwerpen hun toch lief.

Ook bragt FREDERIK zijnen tijd niet in eene werkelooze rust door, maar trachtte dien veeleer aan te wenden om door het lezen van nuttige geschriften, of zich in de grondige kennis van zijn vak verder te bekwamen of zijnen geest met andere kundigheden te verrijken.

Van het afbranden eener fabriek in de koopstad had hij wel vernomen, maar, daar er zoo velen in en om die plaats waren, wist hij niet, dat het de eigendommen van zijnen trouweloozen voogd waren. Ook bevond hij zich te wel bij zijn weldadig en ongestoord dorpsleven, om zich dikwerf uit hetzelve te verwijderen. De weduwe LIEZEN had thans een regt genoegelijk en onbezorgd leven, en haar kleinzoon voelde zich mede regt gelukkig.

Dikwijls sprak zijne grootmoeder hem van het verledene, en zeide dan menigmaal:

„FREDERIK, mijn zoon! denkt gij er nog wel eens aan, hoe gij eenmaal, van koude bevende, aan mijne hand ons kleine stadje verliet? — Wie had toen kunnen denken, dat gij thans een welgezeten man zoudt zijn? Ja, zoo weinig weten wij menschen, wat de toekomst ons zal opleveren"... „Ja," antwoordde de edele BOEKAMP dan, „het heeft mij vooral geleerd, en wat er ook gebeure

in de wereld, op God te blijven hopen en vertrouwen."

Nadat zij bijna anderhalf jaar in deze ongestoorde rust hadden doorgebragt, begonnen de krachten der oude vrouw zigtbaar af te nemen; nog een drietal weken was zij bedlegerig, zonder evenwel veel te lijden, en ontsliep toen, zoo als zij geleefd had, kalm en zacht, en in het volste vertrouwen op Gods vaderlijke liefde.

Vooraf had zij vrolijk afscheid genomen van haren geliefden kleinzoon, hem gedankt voor zijne liefde en gehoorzaamheid, en hem aanbevolen op het levenspad voort te wandelen, dat hij zich tot heden gekozen had. FREDERIK was diep bedroefd, maar dankte bij haar lijk zijnen Hemelschen Vader voor haar lang bezit.

Zoo stond de jeugdige BORKAMP dan thans alleen op de wereld, en begreep weldra dat een gepaste werkkring hem schadeloos moest stellen voor het geleden verlies.

Gretig nam hij dus de gelegenheid waar, toen kort daarop, een half uur verder, eene uitgebreide fabriek ter overneming werd aangeboden, welker eigenaar door hooge jaren zich verpligt zag zijne belangrijke zaken aan anderen over te doen.

Weldra was de overeenkomst gesloten en BORKAMP alzoo de nieuwe eigenaar. Hij behield al de vroegere werklieden, die hunnen ouden meester opregt lief hadden gehad, en zorgde door hen

met redelijkheid en minzaamheid te behandelen, dat hij ook weldra aller harten won.

Was zulks een belangrijke stap op zijnen levensweg, een niet minder gewigtige stond weldra te volgen.

Van dezelfde jaren als onze BORKAMP, had de dochter van zijnen voormaligen patroon hem, toen hij daar werkte, reeds spoedig eene opregte liefde voor dit meisje doen opvatten. En mogt thans hun stand in de wereld aanmerkelijk verschillen, die liefde was nog dezelfde gebleven, en niet zonder van de zijde van MARIA RIGTER (zoo was haar naam) beantwoord te worden.

Onze jeugdige fabriekant trok daarom al spoedig de stoute schoenen aan, en deed bij zijn ouden meester aanzoek om de hand van MARIA. Het laat zich gemakkelijk begrijpen, dat zulks weldra met de gewenschte gevolgen bekroond werd.

De dag van hun huwelijk was tevens een feestdag voor al de arbeiders van de fabriek. Hun gelukkige Heer wilde, dat zij in zijne vreugde zouden deelen, en onthaalde hen op wijn en brood, terwijl elk tevens, naar de grootte van zijn huisgezin, een geschenk in geld ontving, met aanmaning dit op eene nuttige wijze te besteden.

Het was een treffend schouwspel op dien dag, zoo vele gelukkige menschen in het schoon versierde fabriekgebouw bij een te zien.

Een hart vol liefde voor elkander, onderhoori-

gen, die hem achting toedroegen, en eene bloeijende fabriek, maakten den jeugdigen echtgenooten het leven tot eene zaligheid. In vrede en voorspoed snelden de levensdagen henen, en reeds was een jaar verloopen, voor dat zij er aan dachten.

Eens, het was op een' kouden winterdag, kwam een oud man, met een van koude trillend knaapje aan de hand, den weg langs, die naar het werkgebouw leidde. Zijne grijze haren, holle oogen en pijnlijk ingevallen gelaat, wekten bij ieder, die hem zag, het grootste medelijden op.

De oude had eene viool om de schouders hangen; zijne kleeding, even als die van het jongske, bestond slechts uit eenige te zamengevoegde lompen, naauwelijks toereikende om beider naaktheid te bedekken.

„Ginds, daar aan de fabriek, FRANS!" zoo sprak de bedelaar, „zullen wij zangaan, en zien of zij daar geene aalmoes voor ons over hebben. Wij hebben van dag nog bijna niets ontvangen."

Frans. „Ja Grootvader, ik zal wel lang smeeken, want ik heb zoo'n honger."

De Oude. „En toch, knaap! valt het mij bitter hard en zwaar, aan zulk eene woning te bedelen, wanneer ik bedenk"....

Hier zweeg hij echter, terwijl het jongske hem verbaasd aanstaarde, maar hij zag tranen langs de gerimpelde wangen zijns grootvaders, daarom zweeg hij ook.

Met langzamen tred zich voortslepende, waren zij eindelijk de bedoelde woning genaderd. Onwillekeurig greep nu de grijsaard zijne viool, en hief met bevende stem zijn treurig bedelliedje aan, terwijl FRANS medezong, met tranen in de oogen.

Daar werd de deur van het deftige huis geopend, en wel door den eigenaar, den Heer BORKAMP zelven.

De oude en het knaapje ontblootten beiden hunne hoofden, terwijl de eerste tevens aanving: „och, Mijnheer! heb medelijden met mij en dit arme knaapje; wij hebben niets te eeten. Vroeger, was ik"...

Hier begon de oude man luid snikkend te weenen, zoodat de gevoelige BORKAMP zelf de tranen in de oogen kreeg, bij dit akelig tooneel. Daarom vroeg hij medelijdend:

„Wat wildet gij zeggen? arme man! wat treft u zoo, en doet u schreijen?"

De oude, met afgebroken stem: „Ach, Mijnheer! — vroeger — vroeger — bezat ik ook eene fabriek, — was ik ook rijk en — gelukkig als gij, en — nu — ach God!"

Borkamp. „Hoe? Gij waart ook eenmaal fabriekant? Is het u dan dusdanig tegengeloopen in uwe zaken, dat gij thans zoo arm zijt?"

De Oude. (Nog luider weenende.) „Veel door eigen schuld. Mijne fabriek brandde af: toen verkwistte ik ook mijn overige vermogen, en door mijne schuldeischers vervolgd, nam ik mijne toe-

vlugt tot de misdaad, en — werd gevat".....

Borkamp. „En werd gevat! ongelukkige! Maar ga voort."

De Oude. „Door voorspraak van vermogende lieden, die medelijden, hoewel ik zulks niet verdiende, met mij hadden, stelde men mij, na zes maanden, weder op vrije voeten. Na zes maanden, die mijne haren vergrijsd, en mijn voorhoofd gegroefd hebben, maar waarin ik ook mijne zonden luide heb beweend: God bad ik om vergeving, want ik ben een slecht en hard mensch geweest."

Borkamp. „En hoe kwaamt gij aan dit jongske?"

De Oude. „Bij den brand verloor mijn zoon het leven; zijne vrouw stierf weldra van hartzeer, terwijl eene menschlievende buurvrouw haar knaapje tot zich nam, en verzorgde, tot op den tijd, dat ik werd ontslagen en mijn zwerven aanving."

Borkamp. „Ik ken thans de geschiedenis van uw ongeluk; maar zeg mij, hoe is uw naam?"

De Oude. „HENRY TRYZEL."

Borkamp. (Hevig ontsteld.) „Geregte Hemel! HENRY TRYZEL! eens mijn voogd.... Ik ben FREDERIK, FREDERIK BORKAMP."

De Oude. „Gij, Heer! De FRITS BORKAMP, dien ik zoo onmeedoogend van mij stiet. God! hoe regtvaardig is uwe straf!"

Borkamp. „Spreek thans niet meer van straf; reeds lang vergaf ik u alles. Maar diep smart het mij u zoo ongelukkig te zien."

De Oude. „Ja! uw geluk doet mij mijn welverdiend leed thans feller dan ooit gevoelen."

Borkamp. „Kom, ik wil u daarom mijn geluk doen deelen. Ga met mij naar binnen."

Weldra zaten beiden nu bij den vrolijk brandenden haard, terwijl Jufvrouw BORKAMP het arme paar terstond verkwikkende warme spijzen deed toedienen. Na eene poos zwijgens, hervatte BORKAMP: „Hoor eens, TRYZEL! Bedelen behoeft gij niet meer, zoo min als dit knaapje: God heeft mij mildelijk boven anderen beschonken en daarvan wil ik ook mededeelen. Hier digt bij staat een klein, maar goed huisje: dat moogt gij bewonen met uwen FRANS. De zorg voor het huishouden neem ik op mij. Kom mij verder dikwijls met uwen kleinzoon bezoeken, opdat ik zien moge hoe het u gaat. Wat zegt gij daarvan?"

„Dat ben ik onwaardig!" riep HENRY TRYZEL weenende van aandoening uit, en kon verder geen woord uitbrengen.

En FRANS? Lezer! Zijn geheele uiterlijk teekende blijdschap.

Drie dagen later was de aangename kleine woning reeds betrokken. De nieuwe bewoners ontvingen van den Heer BORKAMP voegzame kleederen, en versterkende spijzen. Doch voor den ouden TRYZEL was dit genot van korten duur: de ongelukkige man had te veel geleden, en vier

maanden later, werd zijn lijk reeds naar het kerkhof gedragen.

De van weldoen nooit moede BORKAMP nam FRANS thans bij zich in huis, liet hem behoorlijk onderwijs geven, en bij meerdere jaren van tijd tot tijd iets op de fabriek verrigten. De knaap groeide voorbeeldeloos op, werd een wakker en vlijtig jongeling, en beloonde alzoo de zorgen aan zijne jeugd besteed.

Op een schoonen namiddag, bij het einde van den zomer, kwam er weder eens een oud man langs de fabriek van den Heer BORKAMP.

Op zijn eerwaardig gelaat zetelde de rust, welke hij kan smaken, die zijne levensjaren wel besteed heeft. Men kon het den grijsaard aanzien, dat hij gelukkig was.

Een groote hond, die van ouderdom nog slechts met moeite den langzamen stap zijns meesters kon bijhouden, kroop aan zijne zijde voort.

FREDERIK stond juist aan de deur zijner woning. Als onwillekeurig wierp hij een' vorschenden blik op den oude en zijn' hond, toen ook de grijsaard hem wederkeerig opmerkzaam scheen te beschouwen. „Hemel!" riep de Heer BORKAMP onmiddellijk uit: „zijt gij mijn oude kennis, de eerlijke koopman niet?"

„Ja!" sprak de grijsaard plegtig, „en gij zijt de man, dien ik als kind en als jongeling op mijne reize ontmoette. Hartelijk schudden zij

elkander nu de hand, en veel werd over en weder verteld. De oude vriend moest aan FREDERIK beloven spoedig eens een geheclen dag bij hem te komen doorbrengen, en zeide heengaande: „nu Mijnheer BORKAMP! zoo als ik u gezegd heb, ik woon sedert twee weken hier op het dorp om mijn leven in rust te eindigen. Door Gods zegen kan ik dat. Wij zien elkander dus nu wel eens meer. Groet vooral uwe vrouw van den ouden koopman, van wien zij reeds wel door u zal gehoord hebben.

Kom, Nero! meê met den baas!"

TWAALFDE HOOFDSTUK.

BESLUIT.

Lieve jeugdige vrienden en vriendinnen, hebt gij de voorgaande bladen met aandacht gelezen, leest dan ook bij herhaling nog de weinige volgende regelen.

Ik moet het u met ernst zeggen: het is niet alleen om u, al lezende, aangenaam bezig te houden, dat gij nu en dan een nieuw boekje ontvangt; het is ook tot uw nut en uwe leering. En zoude er ook in dit verhaal niet menige nutte les voor u te vinden zijn? Overdenkt het gelezene nog eens in stilte bij u zelven; herinnert u FERDINAND BORKAMP: hij was ook eenmaal jong, zoo als gij; reeds vroeg werd hij lui en verkwistend, kwam (en zoo gaat het immer) van het eene kwaad tot het andere, en was eindelijk,

door zijn losbandig gedrag, de oorzaak van zijns dood....

Van zijns vaders dood! schrikkelijke gedachte, niet waar? Een kind, dat alles doen moet, om zijnen ouders genoegen te geven, die met de innigste liefde voor hem zorgen, verkort door zijn slecht gedrag het leven van hem, aan wien hij zoo onbetaalbaar veel verpligt is, — ik vraag het u, lieve lezers en lezeressen! kan het wel anders dan dat zulk een zoon of dochter, zijn geheele leven door, de schrikkelijk verwijtende steen zijns gewetens moet hooren? — FERDINAND ging voort tot zijn vader reeds in het zwijgend graf rustte, toen berouwde hem zijn gedrag, maar het was te laat: zoo gaat het velen kinderen in de wereld: u, mijne lieven, zij het ter waarschuwend voorbeeld! Zijt gij, die dit leest, ook een van hen, die liefhebbende ouders bedroeft en bittere tranen doet storten, o! dan beklagen wij u, maar roepen u tevens, op FERDINAND wijzende, toe: verbetert u, eer het te laat zij!

De jaren, waarin gij thans zijt, zijn zoo gewigtig en beslissend voor uw volgend leven: wij weten het, reeds nu lokt en trekt het kwade, biedt u schijnbaar genoegen en voorheel aan, en — eer gij het vermoedt — zijt gij aan den boezen SNIPPELS gelijk. Volgt dan veeleer het voorbeeld van den braven FRITS; blijft, onder alle omstan-

digheden, volharden in het goede en vertrouwen op Hem, die ook uwe geheimste gedachten kent. Al schijnt u ook alles in den beginne tegen te loopen, al is het vooruitzigt donker en zwart, bij onzen Lieven Heer is niets te wonderlijk; wat ons onmogelijk schijnt, is mogelijk bij den almagtigen God; uit het kwade doet Hij veelal het goede voortkomen, zoodat dat, wat ons eerst bedroefde, daarna ons dikwerf dubbel verblijdt. Wat dan ook uw lot op aarde zij, blijft op God vertrouwen, houdt zijne geboden, en het zal u welgaan!